

Årsberetning 2016

Kongernes Samling

The Royal Danish Collection

Kongernes Samling

The Royal Danish Collection

2016 vil blive husket som et år, hvor museets besøgstal nåede hidtil usete højder med 495.459 gæster, en fremgang på 16,6 % i forhold til det hidtidige rekordår 2015.

Rosenborg og Christian VIII's Palæ på Amalienborg med de autentiske interiører og enestående samlinger er for de fleste mennesker i alle aldre en stor oplevelse, – og en oplevelse, der i 2016 fik en meget væsentlig berigelse med genåbningen af Kongehusets repræsentations- og gæstepalæ, Christian VII's Palæ, for omvisninger.

Vi har altid meget at byde på, og medarbejderne arbejder intenst med at sikre, ikke bare den gode oplevelse for publikum, men også bygninger og samlinger. Det afspejles i denne årsberetning parallelt med et omfattende formidlingsarbejde gennem museets Læringsenhed, udgivelse af en stribe publikationer baseret på egen og andres forskning, samt udvidelse af tilgængeligheden til samlinger og viden på de digitale medier.

Særudstillingen "Fra Kongehusets gemmer" i Christian VIII's Palæ blev åbnet af H.M. Dronningen i september og henvender sig med sine tusindvis af genstande fundet frem fra depoter, lofter og kældre til et bredt publikum, der her vil kunne overraskes, undres og i mangt og meget nikke genkendende til det indbo, som engang har præget slottene fra kælder til kvist. I Kongehusets gemmer kan vi spejle vores egne gemmer

og egen historie i den kongelige familiefortælling og se, i hvor høj grad vi er en del af Danmarks- og Europas historie.

Et stort forsknings- og ikke mindst restaureringsarbejde blev afsluttet i februar med genindvielse af snedkeren C. F. Lehmanns, i international sammenhæng, enestående mekaniske musikmøbel fra 1700-tallet, hvis toner man nu igen kan høre på Rosenborg. Det fornemt finerede rokokomøbel med forgyldte beslag er en museumsgenstand af "enestående national betydning", som museets dygtige møbelkonservatorer gennem mange års arbejde har bragt tilbage til den oprindelige skønhed og pragt.

En stor tak skal rettes til Den Kongelige Familie, der også i 2016 har støttet museet med gaver, udlån til udstillinger og ikke mindst har givet mulighed for, at museet i vidt omfang kan åbne Beletagen i Christian VIII's Palæ for publikum og Christian VII's Palæ for omvisninger.

En særlig tak for økonomisk støtte skal lyde til Den Kongelige Formidlingsfond, Augustinus Fonden og Ny Carlsbergfondet.

Rosenborg, den 15. januar 2017.

Henning Fode
Direktør

Jørgen Selmer
Museumsdirektør

Fra pragtrum til loftsrums. Udstillingsdesigner Shane Brox havde med et tre uger langt trylleslag forvandlet nogle af Danmarks smukkeste sale til grå loftsrums med deres egen æstetik, hvor støvet næsten kunne sanses. Her porcelænsdepotet.

From riches to rags. Exhibition designer Shane Brox cast a 3-week-long spell that transformed some of Denmark's most beautiful halls into grey attics, each of which had its own unique aesthetic, where the dust was almost palpable. Here's the Porcelain Room.

FRA KONGEHUSETS GEMMER

Særudstilling 22. september 2016 – 17. april 2017

Fra kælder til kvist på de kongelige slotte slumrer et hav af minder fra en svunden tid. Kongernes Samling har nu vakt et udvalg til live i udstillingen "Fra Kongehusets gemmer" på Amalienborg. H.M. Dronningen og Kongehusets kurator, Elisabeth von Buchwald, har plukket fra pulterrum og magasiner til udstillingen, der genskaber otte af Kongehusets depoter med mere end 2000 genstande.

Gemt, glemt, genbesøgt

Vi gemmer alle, og Kongehuset er ingen undtagelse. Her er den samme drivkraft på spil som hos andre – der er ting, der er svære at slippe. Ting, der repræsenterer en symbolsk eller materiel værdi, og genstande, der fortæller en historie om en begivenhed eller en savnet person. Gummelyst handler om identitet; om bevidstheden om familiefortællingen og historien.

At kunne præsentere 2000 kongelige ejendele i en udstilling er en sand guldgrube for Kongernes Samling, hvis mission det er at formidle den kongelige historie. Tingene spænder fra det beskedne til det overdådige, fra det pudsige til det alvorlige, fra det helt private til det mere officielle, fra det slidte til det næsten ubrugte. Der er ældre og nye klædedragter til børn og voksne, et helt hattemagerværksted, møbler fra de sidste

300 år, kunst, souvenirs og særlige samlinger, legetøj fra flere generationer, mængder af porcelæn og service, anderledes sølvtøj og gamle smykker, maskiner og husholdningsremedier, nedarvet fra den vidt forgrenede kongelige familie, og praktiske genstande, der har fungeret som små tandhjul i det kongelige maskinrum.

Udstillingsgenstandene fra de kongelige gemmer har overlevet tidens gang og har alle lag af spor efter levede liv. Tingene vidner om deres ejere, modens skiftende luner og forskellige brugsfunktioner, der nu er glemte – men mange af tingene har en kollektiv værdi, og i gemmerne findes en del af vores fælles historie.

Et kig ind bag lukkede døre

Elisabeth von Buchwald fik idéen til udstillingen i forbindelse med en omfattende digital registrering af Kongehusets private samlinger. Her stødt hun på et overflødhedshorn af mere eller mindre glemte ting og sager, der var gemt i slottenes magasiner og skunke, skabe, lofts- og kælderrum. Med genstandene væltede 300 års historier ud fra hylderne – og idéen til en udstilling, der kunne give alle mulighed for at kigge ind bag de lukkede døre og ind i de kongelige gemmer, blev født.

Klunketidens Danmark møder Oceanien og Rusland i Gallasalen på Bel-etagen, hvor kongelige klenodier myldrer frem fra hylder og vægge. I forgrunden ses dronning Louises (1817-98) kørestol, som datteren Alexandra sendte hende fra England i 1898.

Victorian era Denmark meets Oceania and Russia in the Gala Hall on the piano nobile, where royal treasures mill from shelves and walls. Seen in the foreground Queen Louise's (1817-98) wheelchair, which her daughter Alexandra sent her from England in 1898.

Tanken om at sætte fokus på de gemte og til dels glemte genstande vakte straks Dronningens interesse. Dronningen har selv været en aktiv medspiller i projektet og deltaget i udvælgelsen af genstande samt indtalt lydfiler, der indgår i udstillingen. Her kan man høre Dronningen fortælle om sit personlige forhold til eller den historiske baggrund bag flere af tingene.

Shane Brox skabte udstillingens design

I den endelige genskabelse af de otte depoter på Amalienborg allierede Kongernes Samling og Elisabeth von Buchwald sig med Shane Brox, der med sin fabulerende og legende stil har gjort udstillingen til en særlig æstetisk og visuel oplevelse for gæsterne. I Gallasalen og de øvrige pragtrum har Shane Brox genskabt stemningen fra lofter og kældre; lysekronerne i de prangende rum er pakket ind, vinduerne blændet og de originale opbevaringskasser inddraget i udstillingen. Tingene er ærlige i den forstand, at de ikke er

reparerede, ordnede, pudsede eller er blevet støvet af. Med udstillingsdesignet ville Shane skabe et rum, hvor publikum kan få lov til at gå på opdagelse og få en fornemmelse af barnlig undren og sitrende spænding over det støvede, stille og mystiske.

Udstillingen har fået megen og rosende omtale i medierne og er særdeles velbesøgt. Derfor er det også en stor glæde for Kongernes Samling, at vi har fået mulighed for at forlænge udstillingsperioden, så man kan opleve de kongelige gemmer frem til og med påsken 2017.

I forbindelse med udstillingen har museet udgivet bogen "Fra Kongehusets gemmer", som går i dybden med de forskellige depoters karakter og en lang række genstande fra udstillingen. Bogen er skrevet af Elisabeth von Buchwald og med fotos af Kamilla Bryndum. Udgivelsen er muliggjort med støtte fra Den Kongelige Formidlingsfond.

Et frodigt skudsmål... Mytologiske scenerier og indvævede morgenfruer højtidliggør betydningen af den kongelige gartner Johan Cornelius Kriegers anbefalingsbrev til gartneren Ludwig Günther Tatter fra 1736. Erhvervet i 2016.

A glowing testimonial... Mythological scenes interwoven with marigolds highlight the importance of Royal Gardener Johan Cornelius Krieger's recommendation letter written for gardener Ludwig Günther Tatter from 1736. Acquired in 2016.

HENDES MAJESTÆT DRONNINGENS HÅNDBIBLIOTEK

Arbejdet med registrering, konservering og formidling af biblioteket er blevet betydeligt intensiveret i 2016 blandt andet ved projektansættelse af medarbejdere og frivilligt arbejde. Takket være en donation fra Den Kongelige Formidlingsfond er det desuden blevet muligt at starte et omfattende flerårigt projekt med registrering og digitalisering af fotosamlingen.

Årets registreringsarbejde har ud over at omfatte samlingens tilvækst bestået i en grundig online registrering af Dronning Caroline Amalies Bibliotek (Det Gotiske Bibliotek), der midlertidigt er nedpakket for at give plads til udstillingen "Fra Kongehusets gemmer". Hidtil har biblioteket kun været registreret i en håndskreven protokol fra 1881. Ud over Det Gotiske Bibliotek er der blevet registreret ca. 750 bøger.

Alle fotoalbum er blevet samlet ét sted og grundregistreret. Alle "adresser" er blevet samlet ét sted, og en grundig registrering og fotodokumentation af disse er i gang i forlængelse af en udstilling af udvalgte adresser på Christiansborg. Endvidere er registreringen af fotografisamlingen med fokus på Frederik 9.s og Dronning Ingrid's omfattende samlinger i gang.

I årets løb har biblioteket haft glæde af både frivillig og midlertidig arbejdskraft

Mikael Kristensen og Ebbe Holmboe arbejder frivilligt med bogbind i Håndbiblioteket, med registrering og fotografering af bogbindene og sammenholdning af dem med kilder om indkøb og indbinding i Rigsarkivet. Fokus har i 2016 været Christian 8.s rige bogsamling.

Registrering af tre af Christian 8.s kunstmapper og gennemgang af Billedsamlingen med henblik på at identificere original kunst fra Christian 9.s samling er udført ved kunsthistoriker Nina Høegh-Jensen.

Der er startet et projekt med gennemgang af hele Bogsamlingen med henblik på vurdering af tilstand og behov for præventiv konservering eller restaurering af bøger i Håndbiblioteket. I forlængelse heraf er begyndt konservering v. bogbinder og bogkonservator Lisbeth Lund, der pr. 1. december er ansat i en 1-årig projektstilling.

Der arbejdes løbende på en forbedring af samlingernes sikring og tilgængelighed

Sammenrykning og revision af Bogsamlingen med henblik på fremtidig gennemgribende identifikation og registrering af proveniens, dedikationer m.v. er påbegyndt, og der er forberedt en fremtidig samling af særlig gamle og sjældne bøger i et magasin der let kan evakueres i en katastrofesituation.

Talrige skrøbelige materialer, primært fotografier, er ompakket og lagt i syrefri læg og æsker.

"Kunstkonserveringen" er rekvireret til konservering af Christians 8.s kunstmapper med originaltegninger, "Vaarblade fra Kunstens Have" (1840) og det såkaldte "Grønne album" (1830'erne), samt enkelte andre ting. Der foregår løbende sikkerhedsscanning af bibliotekets kostbare samling af landkort, arkitekturtegninger og kunst.

Kongelige adresser er en gammel tradition og er ofte kunstfærdigt udført. H.M. Dronningens Håndbibliotek råder over knap 200, hvoraf et udvalg kunne ses i udstillingen "Allerunderdanigst – Kongelige adresser fra Christian 8. til Margrethe 2." på Christiansborg Slot.

The royal address is an old tradition and is often artfully done. HM the Queen's Reference Library has a collection of just under 200, a selection of which were on show in the exhibition Your Humble Servant – Royal Addresses from Christian VIII to Margrethe II at Christiansborg Palace.

this opportunity of affirming the feelings of respect which the Citizens of London entertain Denmark, and we are confident that the visit is Country will still further strengthen the bonds of friendship which exist between the two Nations.

by the blessing of Divine Providence, health and be bestowed upon Your Majesties and that we for many years to reign in peace and prosperity and united people.

ed by Order of the Court.

Antony Lingard
Town Clerk

Håndbiblioteket modtager løbende forespørgsler og arbejder for at formidle samlingerne

De fleste forespørgsler kommer via e-mail, enkelte telefonisk. De drejer sig oftest om samlingerne og ofte om brug af disse i forsknings- og formidlingsprojekter. Der har i 2016 været ca. 70 faglige forespørgsler og 125 besøgende i bibliotekets studiesal, heraf hovedparten i grupper med orientering ved håndbibliotekar Mikael Bøgh Rasmussen.

Samlingerne formidles både skriftligt og mundtligt, bl.a. via hjemmesiden og ved gruppebesøg i Håndbibliotekets studiesal.

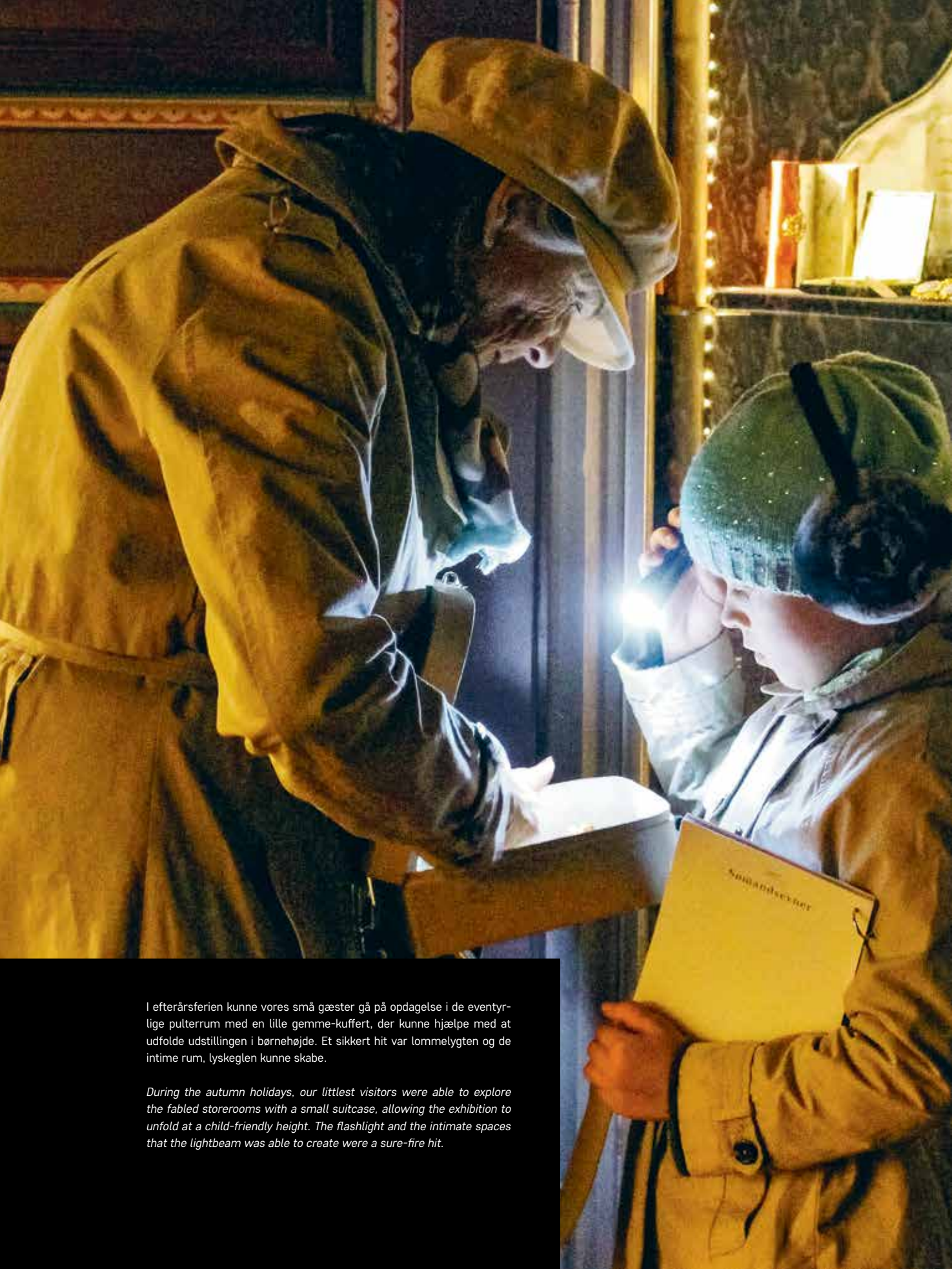
Fra den 22. juni til den 2. oktober afholdtes udstillingen "Allerunderdanigst... Kongelige adresser fra Christian 8. til Margrethe 2. i Hendes Majestæt Dronningens Håndbibliotek" i Håndbibliotekets lokaler på Christiansborg Slot. Der vistest ca. 40 eksempler på kongelige adresser, dvs. officielle hilsener og henvendelser til

Kongehusets medlemmer fra offentlige eller private. De er både interessante som et sideblik på historien og som eksempler på fornemt kunsthåndværk.

Andre opgaver

Igen i år har Håndbiblioteket sørget for, at Kongeskibet Dannebrog's bibliotek er bestykket med litteratur til togterne. Arkivar Julie Mørk-Hansen, har som rekvireret arbejde på deltid, registreret ny tilvækst i H.M. Dronningens private bogsamling.

Fra den 22. juni til den 2. oktober afholdtes udstillingen "Allerunderdanigst... Kongelige adresser fra Christian 8. til Margrethe 2. i Hendes Majestæt Dronningens Håndbibliotek" i Håndbibliotekets lokaler på Christiansborg Slot. Der vistest ca. 40 eksempler på kongelige adresser, dvs. officielle hilsener og henvendelser til Kongehusets medlemmer fra offentlige eller private. De er både interessante som et sideblik på historien og som eksempler på fornemt kunsthåndværk.

I efterårsferien kunne vores små gæster gå på opdagelse i de eventyrlige pulterrum med en lille gemme-kuffert, der kunne hjælpe med at udfolde udstillingen i børnehøjde. Et sikkert hit var lommelygten og de intime rum, lyskeglen kunne skabe.

During the autumn holidays, our littlest visitors were able to explore the fabled storerooms with a small suitcase, allowing the exhibition to unfold at a child-friendly height. The flashlight and the intimate spaces that the lightbeam was able to create were a sure-fire hit.

LÆRINGSSENHED

Læringsenhedens aktiviteter er igen i 2016 udviklet, og særligt to store projekter har været i fokus. Den største opgave for enheden i det forløbne år har været etableringen af formidlingsprogrammet for Christian VII's Palæ. Fra det tidlige forår blev der lagt et stort arbejde i udformningen af indholdet til omvisningerne i palæet med engageret og indsigtsfuldt input fra museets fagspecialister. Til at varetage omvisningerne blev der rekrutteret fire nye læringspiloter, som gennemgik et omfattende uddannelsesforløb, så de var parate til at modtage gæster i palæet fra september måned. Publikums kvitterede med stor tilstrømning og tilfredshed.

Særudstillingen "Fra Kongehusets gemmer" har også givet anledning til spændende nye tiltag i Læringsenhedens regi. Der har været og er fortsat meget stor efterspørgsel på omvisninger i udstillingen, og både gæster og læringspiloter har meget glæde af introduktionen af et "hviskesystem", hvor deltagerne følger omvisningen med høretelefoner. Hviskesystemet i kombination med mulighed for køb af billetter online har endvidere gjort det muligt at tilbyde omvisninger i udstillingen på faste klokkeslæt, så individuelle gæster også kan få glæde af de mange historier, der gemmer sig i mylderet af genstande.

Til de ferieperioder, som udstillingen rækker hen over, er der udviklet et tilbud til børnefamilier, som tager udgangspunkt i en lille rejsekuffert fuld af leg og opgaver.

Nye læringsforløb på Amalienborg

Aktiviteter for voksne:

"Europas svigerforældre". Klassisk omvisning i museets permanente udstilling. Udviklet af museets omvisere Birgitte Momme og Steffen Løvkjær.

"Den kongelige akse. Amalienborg i Frederiksstaden". Mini-byvandring, der lanceredes i forbindelse med sommerferien. Blev som et nyt tiltag udbudt som en offentlig omvisning, hvortil gæsterne kunne tilkøbe en eller flere billetter. Billetterne kunne købes forud for besøget via webshoppen samt i Amalienborgs billet-salg på dagen.

"Omvisning i Christian VII's Palæ". Lanceredes i forbindelse med genåbningen af Christian VII's Palæ. Udbydes som billetter til en offentlig omvisning på hhv. dansk og engelsk med 5 ugentlige omvisninger på engelsk og 2 på dansk. Billetter sælges i webshoppen forud for besøget samt i Amalienborgs billet-salg på dagen.

"Omvisning i særudstillingen Fra Kongehusets gemmer". Fast offentligt tilbud lørdage og søndage lanceret i oktober. Fra december udvidet fra én til to ture pr. dag i weekenden. Billetter sælges i webshoppen forud for besøget samt i Amalienborgs billet-salg på dagen.

Aktiviteter for familier med børn:

"New Year's Hunt": Sidste års nytårsjagt produceret til udenlandske gæster. Tekst og rebus tilpasset og oversat til engelsk. Aktiviteten består af et hæfte, hvori fire rebusser løses ud fra spor, som er lagt ud i udstillingerne. Aktivitet, der blev udviklet og afholdt første gang i 2015 for nytårskurens familier.

"Kongelig gæk". Påskerelateret familieaktivitet med børneomvisning og efterfølgende gækkebrevsværksted. Lanceret i forbindelse med påskeferien.

"Gemmekufferter". Nyudviklet aktivitet til udstillingen "Fra Kongehusets gemmer", som resultat af et praktikforløb for stud.mag. Lisette Rønsig Larsen, AU. Aktivitetskit, der guider familier med børn rundt i særudstillingen på Amalienborg. Kufferterne igangsættes og præmieres af en læringspilot. Kittet med tilhørende hæfte er på dansk og engelsk.

Undervisning for skoler:

"Skaber genstande identitet?" Undervisningsforløb udviklet særligt til brug i særudstillingen "Fra Kongehusets gemmer". Differentieret undervisning på 90 min. for 4.-9. klasse samt et 60 min.s forløb målrettet indskolings elever med titlen "Genstande, slægt og fortælling".

Nye læringsforløb på Rosenborg

Aktiviteter for voksne:

"Den dansk-svenske broderfejde. Konflikt og propaganda". Klassisk omvisning i slot og skatkammer. Udviklet af museets to omvisere Nette Børkdal og Steffen Løvkjær.

Familier med børn:

"Historier på ryggen. Frederik 4.s hof". Familieaktivitet med børneomvisning og efterfølgende våben-skjoldsværksted. Som et nyt tiltag er der blevet produceret kapper til forløbet, som benyttes af børnene under aktiviteten på slottet. Lanceret i forbindelse med skolernes sommerferie.

Undervisning for børnehaver:

"Historier på ryggen. Frederik 4.s hof". For børnehaver i alderen 4-6 år. Justeret til målgruppen med udgangspunkt i familieaktiviteten med samme titel.

Daglige og årstidsbestemte aktiviteter

Daglige aktiviteter i Læringsenheden rummer en bred vifte af forskellige læringstilbud. En stor del af enhedens virke er baseret på undervisning af elever fra uddannelsessektoren. I 2016 har 530 skoleklasser deltaget i et undervisningsbesøg på Rosenborg og Amalienborg. Børnehaver har deltaget i 56 undervisningsforløb. Dertil kommer bookede aktiviteter for private grupper af voksne, rejseselskaber samt familier med børn. I 2016 har 812 grupper gæster, børn, unge og voksne, deltaget i uformelle læringsforløb på Rosenborg og Amalienborg. Den helt store attraktion har været at besøge Christian VII.s Palæ, hvor der er blevet gennemført 93 omvisninger. Også omvisninger i særudstillingen "Fra Kongehusets gemmer" i Christian VIII's Palæ har været populær. Her har 80 grupper deltaget i en omvisning.

Nytårskur:

"Nytårsjagt": Rebushæfte for familier med børn på egen hånd i Amalienborgmuseets stueetage. Dansk og engelsk.

Valentins dag:

Valentin-omvisning for unge og voksne: "Kongelig kærlighed". På Rosenborg.

Vinterferie:

Læringsforløb for unge og voksne: "Kongelig kærlighed", omvisning på Rosenborg.

Påskeprogram:

Familieomvisning og gækkebrevsværksted: "Kongelig gæk". På Amalienborg.

Familieomvisning og kroneværksted:

"I røg og damp – i fodsporet på Kong Christian 4". På Rosenborg.

Sommerprogram:

Amalienborg: To gange dagligt; mini-byvandring for unge og voksne: "Den kongelige akse. Amalienborg i Frederiksstaden".

Rosenborg: To gange dagligt; Familieomvisning og våbenskjoldsværksted: "Historier på ryggen. Frederik 4.s hof".

Kulturnatten:

Rosenborg: "Kærlighed og mørke". Pop up-fortællinger i mørke ved fire læringspiloter (hver ½ time). Amalienborg: Værtsfunktion ved en læringspilot:

Efterårsferieprogram:

Til udlevering i museets åbningstid: Gemmekufferter for familier med børn. Aktivitetskit, der guider familier med børn rundt i særudstillingen på Amalienborg. Aktiviteten afholdes også mellem jul og nytår samt

til nytårskuren den 1. januar. Familieaktivitet 2 gange dagligt: "Historier på ryggen. Frederik 4.s hof".

Juleprogram:

"PIST VÆK! Julejagt på Amalienborg". Daglige juleforløb for børnehaver og indskolingsklasser samt familier med mindre børn i adventsweekender og fridage op til jul.

"Gemmekufferter". Udleveres dagligt i museets åbningstid mellem jul og nytår. For familier med børn på Amalienborg.

"Adventsgave: Kongelig kærlighed". Offentlig og gratis omvisning på Rosenborg de fire søndage i advent.

Øvrige aktiviteter i Læringsenheden

Huskunstnerprojekt:

Skuespiller Christian Rossil og instruktør Lone Pedersen afviklede i samarbejde med Børnehaven Planeten og Læringsenheden huskunstnerprojektet "Børnehaven på slottet", der modtog støtte fra Huskunstnerordningen. Projektet forløb over fire uger fra februar til marts med et ugentligt besøg på Rosenborg inkl. en afsluttende dag, hvor børnenes familier var inviteret med som publikum til børnenes forestilling om Christian 4.s liv. Inkl. bl.a. aktiviteter som ringrideturnering, byggeværksted og kroningsfest med kroneoverrækkelse og dans i Riddersalen.

Åben Skole og Åbent Dagtilbud:

I skoleåret 2016/2017 har Læringsenheden fået mulighed for at udbyde 37 læringsforløb, som er gratis for Københavnske folkeskoler og kommunale og private

"Fra Kongehusets gemmer" er den første særudstilling, hvortil museet havde knyttet et fast omvisningsprogram. På lørdage og søndage var der to daglige omvisninger med en af vores læringspiloter, som kunne bookes via webshoppen.

From the Royal Attics is the first dedicated exhibition for which the Museum provided a permanent guided tour programme. On Saturdays and Sundays, there were daily guided tours led by one of our learning pilots, which could be booked via the online shop.

dagtilbud. Som et nyt tiltag er også tilbud for daginstitutioner blevet udbudt som Åbent Dagtilbud. I alt 10 læringsforløb til denne målgruppe. De i alt 47 læringsforløb er centralt indkøbt af Fagligt Center, Skolegruppen (FAC) i Københavns Kommune. Aftalen er indgået med Skoletjenesten på Sjælland på vegne af FAC.

Praktikforløb:

Lisette Rønsig Larsen har været et semester i praktik som en del af sit studie i historie ved Aarhus Universitet.

Hendes praktikforløb har været centreret om opgaver i Læringsenheden og har haft udvikling og afvikling af et efterårsferietilbud målrettet familier med børn fra 5 år på Amalienborg som primær arbejdsopgave. Desuden har unge elever fra udskolingen i folkeskolen igen i 2016 været en uge i erhvervspraktik i Kongernes Samling. I år har vi haft fornøjelsen af at tilbyde to elever et praktikforløb i formidlingsafdelingen; Kristina Freese fra N. Zahles Gymnasieskole i foråret og Marie Boesen fra Høng Skole i efteråret.

Kongernes Samling oplever et stigende besøgstal året rundt, men det er især i sommerperioden, at køen til billetkontoret på Rosenborg kan blive lang. Løbende feedback fra gæsterne viser heldigvis, at besøget rigeligt er ventetiden værd.

The Royal Danish Collection is experiencing an increasing number of visitors throughout the year, but it is particularly during the summer period that the queues to the ticket office at Rosenborg are at their longest. Fortunately, the feedback we receive from guests shows that the visit is definitely worth the wait.

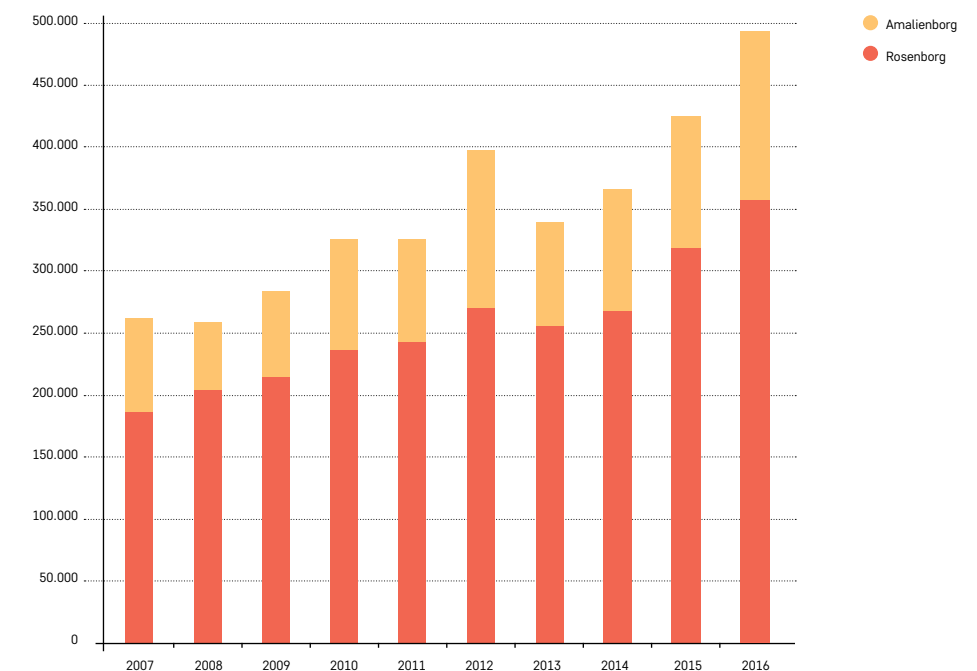
PUBLIKUM OG BESØGSTAL

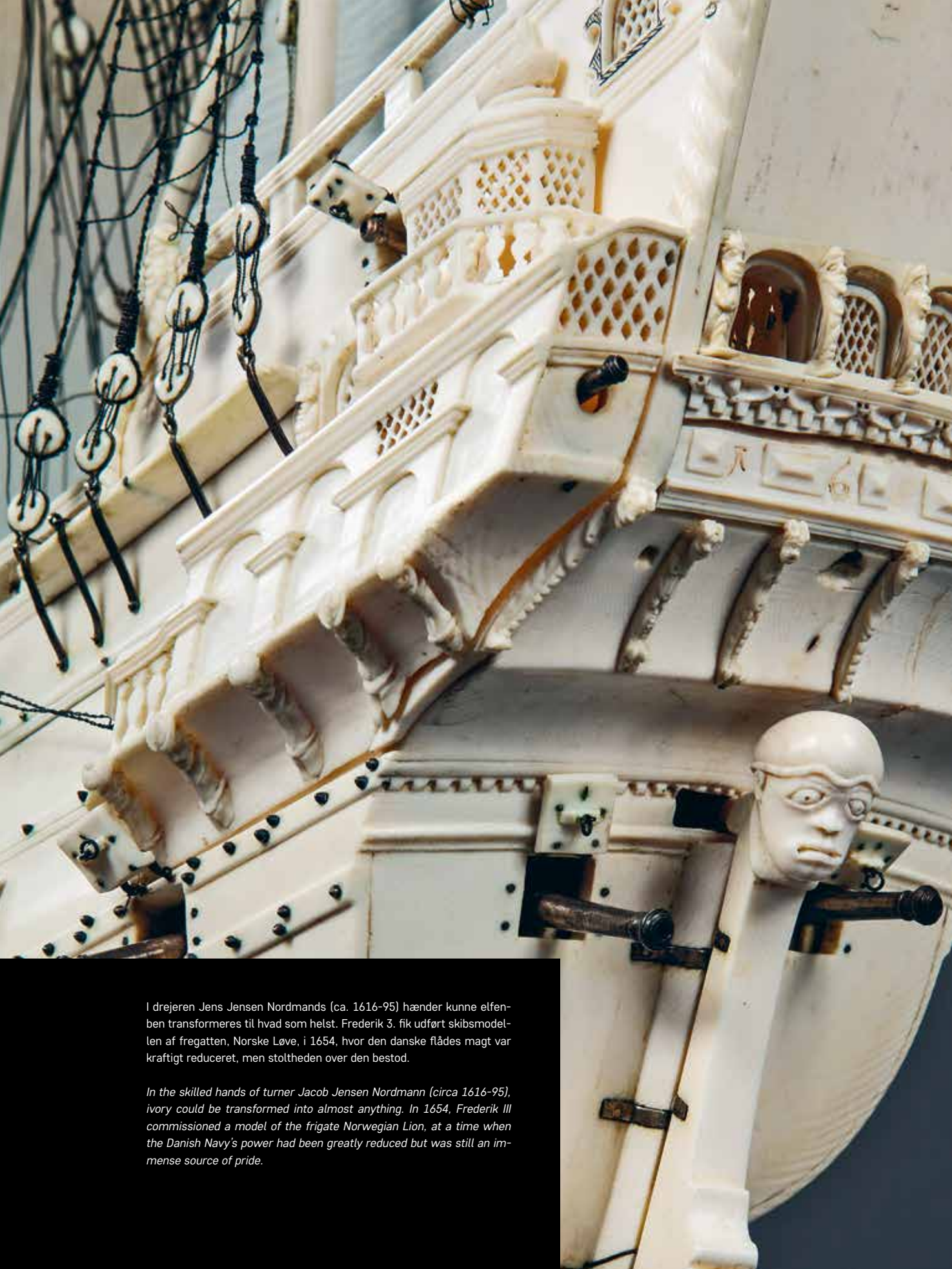
Kongernes Samling blev i 2016 besøgt af 495.459 gæster, hvilket gjorde året til det klart bedste i museets 178-årige historie. Det flotte resultat kan tilskrives en kombination af faktorer. Den generelle vækst i turismen til København har gennem de senere år udvidet publikumsgrundlaget. Særligt åbningen af en række nye flyruter til byen og væksten i krydstogtsindustrien skubber på den positive udvikling. I 2016 er det lykkedes at skærpe Rosenborgs og Amalienborgs synlighed over for potentielle gæster, og besøgsfremgangen på 16,6% ligger da også væsentligt over den generelle vækst i byen.

I 2016 udgjorde udenlandske gæster 76,3% af de besøgende, en fastholdelse af andelen fra de se-

nere år. De 23,7% danske gæster er et meget positivt resultat, da det betyder, at museets mange initiativer rettet mod det hjemlige publikum bærer frugt, omend det endnu ikke er lykkedes at flytte nålen længere over i de danske gæsters favør.

På Rosenborg steg antallet af gæster fra 319.000 til 355.752; en fremgang på 11,3%. På Amalienborg skal væksten fra 105.000 til 139.707 (32,5%) tilskrives kombinationen af et meget stærkt forår, en solid sommersæson efterfulgt af et overvældende efterår med særudstillingen "Fra Kongehusets gemmer", som ved årets udgang havde tiltrukket mere end 20.000 ekstra gæster ud over den generelle vækst.

I drejeren Jens Jensen Nordmands (ca. 1616-95) hænder kunne elfenben transformeres til hvad som helst. Frederik 3. fik udført skibsmodellen af fregatten, Norske Løve, i 1654, hvor den danske flådes magt var kraftigt reduceret, men stoltheden over den bestod.

In the skilled hands of turner Jacob Jensen Nordmann (circa 1616-95), ivory could be transformed into almost anything. In 1654, Frederik III commissioned a model of the frigate Norwegian Lion, at a time when the Danish Navy's power had been greatly reduced but was still an immense source of pride.

FORSKNING OG STUDIEBESØG

Museets største forskningsprojekt i disse år er museumsinspektør Jørgen Heins udarbejdelse af værket om Rosenborgs store og internationalt betydningsfulde samling af arbejder i elfenben og narhvalstand. I januar modtog museet et tilbud på trykning fra Museum Tusculanums Forlag, og i februar ansøgte museet en række fonde. Takket være stor velvilje fra flere fonde er værkets udgivelse nu sikret økonomisk. Oversættelsen, der har taget længere tid end forudset, er afsluttet ved udgangen af året. Efter grafisk tilrettelæggelse forventes værket at kunne blive udgivet i løbet af 2017.

Det store arbejde med konservering og udforskning af Lehmanns musikskab blev 29. februar kronet med et internationalt forskningsseminar, som Geologisk Museum lagde lokaler til. Seminaret med titlen "C.F. Lehmann: Masterpieces, Music and Mechanics" var tilrettelagt af konservatorerne Bodil Stauning og Tom Feilberg. Foredrag på seminaret: Jørgen Hein: "Cabinets, Mechanics, Music. In search of Christian Friedrich Lehmann, Cabinetmaker to the Royal Danish Court 1755-1766." Europas førende kender af mekanisk musik, Peter Donhauser, Wien: "Outstanding musical automatons versus mass products and their technology". Ture Bergstrøm, musikhistoriker, Nationalmuseet: "The mechanisms, the sounding parts, the music and its reconstruction." Tom Feilberg og Bodil Stauning: "The conservation; techniques and discoveries".

Museumsinspektør Birgit Jenvold og arkivar Julie Mørk-Hansen har foretaget research, herunder i samarbejde med eksterne specialister, vedrørende fremtidige særudstillinger, bl.a. udstillingen i 2017 "Japan i Kongehuset".

Historiker, cand.mag. Mads Valdemar Egsgaard Hauge og kunsthistoriker, cand.mag. Nina Høgh-Jensen har i virksomhedspraktik arbejdet med research om Kongehusets historie. Emnerne var henholdsvis kongeliges besøg på Færøerne gennem tiden og registrering af Christian 8.s og Christian 9.s kunstsamlinger i Håndbiblioteket.

Museets arbejdsområde omfatter Kongehuset både historisk og helt op til i dag. Birgit Jenvold fulgte således begivenhederne ved afsløringen af H.M. Dronningens nye antependium (alterbordsforhæng) i forbindelse med genåbning af den nyrestaurerede slotskirke i Wittenberg d. 2. oktober. Reformationsjubilæets markeringer med kongelig deltagelse i 2017 vil blive dokumenteret, og oplysninger herom indgå i museets arkiv.

Studiebesøg

Katsuhiko Abe, Associate professor på Kanagawa University, Faculty of Business Administration, har besøgt konservator Merethe Kjeldgaard i forbindelse med forskning i persiske silke tekstiler fra safavid-perioden.

Den japanske billedkunstner og kunstteoretiker Masa-ki Yada har to gange besøgt Birgit Jenvold på Rosenborg og Amalienborg med henblik på forberedelse af særudstillingen "Japan i Kongehuset". Han har desuden besøgt Jørgen Hein vedr. japonica på Rosenborg.

Joshua Mostows, professor på The University of British Columbia i Canada, en af de internationalt førende specialister i ældre japansk billedkunst og litteratur, besøgte Birgit Jenvold på Amalienborg. Besøget var formidlet af Japaneksperten lektor Gunhild Borggreen, Københavns Universitet, og gav ny indsigt i genstande,

I 2016 besøgte trappetårnets serie af rytterbilleder konservatorens værksted, hvor de blev rensat, planeret, retoucheret og monteret med UV-glas. Rytteren fra Christian 5.s tid er ukendt, mens Vordingborg Slot ses i baggrunden.

In 2016, the series of equestrian paintings on show in the Stair Turret paid a visit to the conservator's workshop, where they were cleaned, smoothed out, retouched and fitted with UV glass. The rider in the picture dating from the reign of Christian V is unknown, although Vordingborg Castle can be seen in the background.

der bliver vist på særudstillingen "Japan i Kongehuset". Historiker Dorthe Chakravarty har besøgt Mikael Bøgh Rasmussen, Birgit Jenvold og Julie Mørk Hansen i forbindelse med research til en bog om mad og husholdning under Besættelsen.

Journalist og forfatter Morten Hansted har besøgt Mikael Bøgh Rasmussen, Birgit Jenvold og Jørgen Hein vedr. publikation om dansk-iranske forbindelser gennem tiderne.

Forfatteren Marianne Verge, der forbereder særudstilling på Skanderborg Museum og en biografi om modeskaberen Holger Blom, som i en årrække var Dronning Ingrid's foretrukne dragtdesigner, har besøgt Birgit Jenvold.

Jan Adriansen og Tine Eikehaug fra Norges Vegvesen har besøgt Mikael Bøgh Rasmussen i.f.m. research om de norske postveje i 1700-tallet.

Tobias Cardwell, The Wallace Collection, har besøgt Jørgen Hein vedr. Rosenborgs våbensamling.

Reinier Baarsen, Rijksmuseum, Amsterdam, har besøgt Jørgen Hein vedr. udlån til kommende særudstilling om bruskbarok.

Tibor Tarnai, Budapest, der forsker i drejet elfenben, har besøgt Jørgen Hein.

Erin Griffin, New Zealand, har besøgt Jørgen Hein i forbindelse med projektet: "The Royal Bedchamber in Denmark during the 17th century".

The Attingham Trust Study har besøgt Rosenborg og Jørgen Hein i forbindelse med seminaret "The Historic House in Denmark".

Micha Nathalie Stein har besøgt Jørgen Hein i forbindelse med projekt om restaurering og konservering af interiører.

MOBILE (Gesellschaft der Freunde von Möbel- und Raumkunst) har besøgt Jørgen Hein i forbindelse med studier af tyske møbler.

Ennion Society, The Corning Museum of Glass, USA har besøgt Jørgen Hein i forbindelse med studier i museets samling af venetiansk glas.

Elisabeth Burk, Universität Bern, har besøgt Jørgen Hein i forbindelse med forskning i Frederik 3. og danske forbindelser med Hessen.

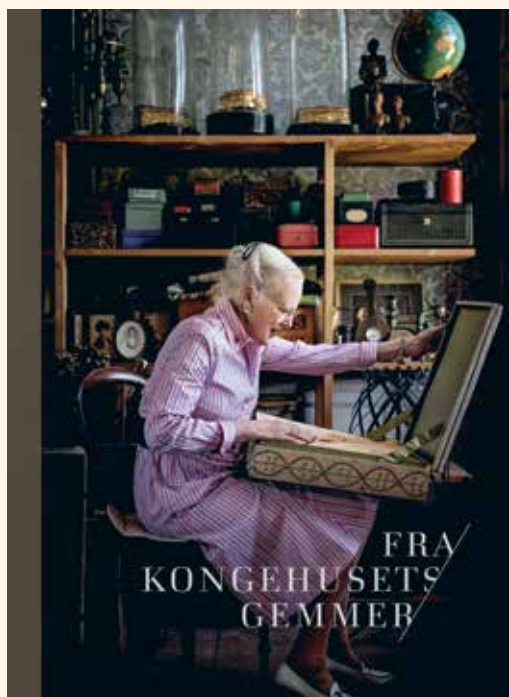
Emilie Gordenker, Elisabeth van Tets og Quentin Buvelot, Mauritshuis, Haag har besøgt Jørgen Hein vedr. Johan Maurits Compagnie Foundation.

Mattias Ekmann, Uppsala Universitet, har besøgt Jørgen Hein i forbindelse med forskning i skat- og kunstkamre i Norden i 1600-tallet.

Thomas Thulstrup, Museet på Koldinghus, har besøgt Jørgen Hein i forbindelse med research til udstilling om smykker.

Hervé de la Verrie, direktør for afdelingen for europæisk keramik og glas hos Christie's i Paris, har besøgt museumsinspektør Peter Kristiansen for at se på fransk porcelæn på Rosenborg.

Bodil Stauning har været på studierejse til Berlin og London med besøg hos: Achim Stiegel – Kunstgewerbemuseum og Schloss Köpenick, Marc Heincke & Henriette Graf – Charlottenburg, Sarah Medlam – Victoria and Albert Museum.

Årets særudstillinger affødte hver en publikation. Bogen om Lehmann-skabet præsenterede forskningen om møbelsnedkeren bag møblets fortryllende musik og skabets restaurering. I *Fra Kongehusets gemmer* kunne læseren nyde det rige billedmateriale og få et dybere indblik i de kongelige depoter

This year's special exhibitions each spawned their own publication. The book about the Lehmann Musical Cabinet presented the latest research about the life of the furniture craftsman, the cabinet's spellbinding music and the restoration process. In the pages of From the Royal Attics, readers could enjoy a wealth of beautiful images and get a deeper insight into the royal storerooms.

PUBLIKATIONER

Bogudgivelser

Peter Kristiansen (red.) / "Møbel-Musik-Mekanik, C.F. Lehmann og det store musikskab på Rosenborg Slot", Kongernes Samling 2016. 108 s. Engelsk udgave: "Masterpiece-Music-Mechanics; C.F. Lehmann and the large music cabinet in Rosenborg Castle", The Royal Danish Collection 2016.

Elisabeth von Buchwald / (med forord af H.M. Dronningen samt bidrag af Shane Brox og Jørgen Selmer): "Fra Kongehusets gemmer". Kongernes Samling 2016. Engelsk udgave "From the Royal Attics" oversat af Christopher Sand-Iversen. Redaktion: Birgit Jenvold. 128 s.

Jens Gunni Busck / "Frederik 3. - Kongen der greb magten". Engelsk udgave: "Frederik III – The King Who Seized Absolute Power" Oversat af Peter Sean Woltemeade. Redaktion: Axel Harms. Historika og Kongernes Samling 2016, 60 s.

Jens Gunni Busck / "Christian 8. – Konge af først Norge og siden Danmark". Engelsk udgave: "Christian VIII – King first of Norway and then of Denmark" Oversat af Peter Sean Woltemeade. Redaktion: Axel Harms. Historika og Kongernes Samling 2016, 60 s.

Jens Gunni Busck / "Christian 9. og Dronning Louise – Europas svigerforældre". Engelsk udgave:

"Christian IX and Queen Louise – Europe's Parents-in-Law" Oversat af Christopher Sand-Iversen. Redaktion: Birgit Jenvold. Historika og Kongernes Samling 2016.

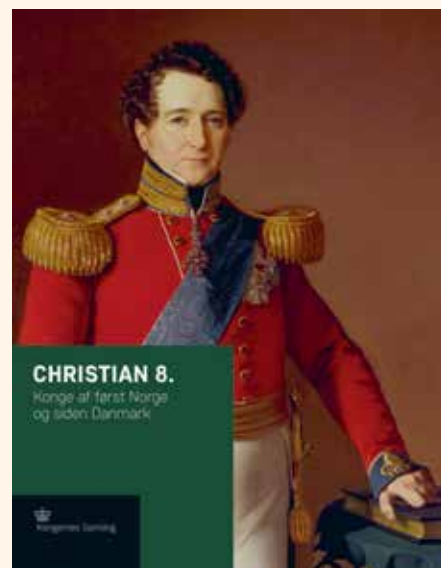
Jens Gunni Busck / "Christian 10. og Dronning Alexandrine – Regentpar gennem verdenskrigene". Engelsk udgave: "Christian X and Queen Alexandrine – Royal Couple Through the World Wars" Oversat af Christopher Sand-Iversen. Redaktion: Birgit Jenvold. Historika og Kongernes Samling 2016, 60 s.

Artikler

Jørgen Hein / "Den store safir i Danmarks krone" i: Ditlev Tamm, *Kulturarven og dens retlige beskyttelse*, Jurist og Økonomforbundets Forlag 2016, 38-39.

Jørgen Hein / "Cultural Europeanisation, court culture and aristocratic taste, c. 1580-1750" i: E.I. Kouri & Jens E. Olesen (eds.), *The History of Scandinavia*. Vol. II 1520-1870, Cambridge University Press, 2016, 587-608.

Jørgen Hein / "Møbler, mekanik, musik. På sporet af C.F. Lehmann, Cabinetssnedker ved det danske hof 1755-1766" i: Peter Kristiansen (red.): *Møbel – Musik – Mekanik. C. F. Lehmann og det store musikskab på Rosenborg Slot*, 2016, s. 24-48.

I 2016 kunne Kongernes Samling føje fire titler til Kroneserien, der nu tæller i alt otte publikationer. Bøgerne udgives i samarbejde med forlaget Historika og sætter spot på den kongelige historie. Samtlige titler udkommer på dansk og engelsk.

During 2016, the Royal Danish Collection was able to add four new titles to the Crown Series, bringing the total number of publications to eight. The books have been published in association with publishing house Historika and throw the spotlight on the history of the Danish Royal Family. All titles are published in Danish and English.

Tom Feilberg og Bodil Stauning / "Konserveringen af Lehmanns musikskab" i: Peter Kristiansen (red.): *Møbel – Musik – Mekanik. C.F. Lehmann og det store musikskab på Rosenborg Slot*, 2016, s. 82-103.

Tom Feilberg og Ture Bergstrøm / "Samlet præsentation af møblet og spillværket" i: Peter Kristiansen (red.): *Møbel – Musik – Mekanik. C.F. Lehmann og det store musikskab på Rosenborg Slot*, 2016, s. 7-23.

Ture Bergstrøm / "Spilleværkerne og musikken" i: Peter Kristiansen (red.): *Møbel – Musik – Mekanik.*

C.F. Lehmann og det store musikskab på Rosenborg Slot, 2016, s.50-81.

Mikael Bøgh Rasmussen / "Allerunderdanigst – Kongelige adresser fra Christian 8. til Margrethe 2. i Hendes Majestæt Dronningens Håndbibliotek". Udstillingskatalog. Kongernes Samling 2016. 12 s.

Mikael Bøgh Rasmussen / "Et marked for tyrkerbiler? Overvejelser over Melchior Lorcks markedsorientering" i: Pia Schwarz Lausten (red.): *Turban og tiara. Renæssancehumanisternes syn på islam og tyrkerne*, 2016, s.238-260.

SAMLING & BEVARING

Museet indsamler genstande og andet materiale, der har tilhørt medlemmer af den kongelige familie, det kongelige hus i bred forstand, eller som belyser monarkiets betydning for Danmark og den danske befolkning.

Årets vigtigste erhvervelse blev en skål af heliotrop med dronning Charlotte Amalies navnetræk i emalje på guld. Skålen blev købt hos antikvitetshandler Nicolas & Alexis Kugel i Paris for 1,3 mio. kr. Erhvervelsen lod sig gøre takket være generøs støtte fra Augustinus Fonden og Ny Carlsbergfondet.

Anbefalingsbrev for gartnersvend Ludwig Günther Tatter, dat. 28. feb. 1736, og underskrevet af "Lust-Gärnter zu Rosenberg" Johan Cornelius Krieger. Smukt kalligraferet dokument med et vævet bånd med blomstermotiver. Erhvervet hos antikvariat i London. Trefløjet skærm af mahogni tilskrevet G.F. Hetsch. Skærmen skal være solgt på auktion 1862 over boet efter Oberstinde Dannemand, Frederik 6.s officielle maitresse. Købt på auktion.

Pastelportræt af Sophia Catharina Maria Prøsilius (1786-1820). Hun blev 1809 gift med Christopher Henrich Sommer, senere oberstløjtnant, som fra 1834 frem til sin død 1851 var slotsforvalter på Rosenborg. Gave fra Berit Weise, København.

Ramme med 12 miniatureportrætter malet på elfenben. Christian 9. og dronning Louise med børn og svigerbørn. Billederne har oprindeligt tilhørt Kongeparrets barnebarn Prins Nicolaos af Grækenland og Danmark og er erhvervet på auktion i Paris.

Et smyksesæt i guld bestående af armbånd og broche, der var gave fra Christian 9. til en af hans børns guvernanter, samt en broche med Christian 9.s monogram i guld og sølv med diamanter og perler er købt på auktion i København.

Hidtil ukendt balkort fra Christian 9. og Dronning Louises guldbryllop i 1892. Modtaget fra privat giver.

Fra H.M. Dronningen er bl.a. modtaget et smukt silkesjal, der tilhørte Dronning Ingrid og måske allerede hendes mor, den tidligt afdøde svenske Kronprinsesse Margareta. Også H.M. Dronningen har båret sjalet enkelte gange.

H.K.H. Kronprinsen har bl.a. overdraget en sommergallauniform fra Søværnet, der blev syet til brug ved statsbesøg sammen med Regentparret i Thailand i 2001.

Fire interiørtegninger af Andreas Juuel fra Amalienborg eller Det Gule Palæ, ca. 1850, foruden et portræt af kunstneren, tegnet af C.F. Lindborg i 1853. Gave fra Kerstin og Ove Larsen, Lund.

En større samling fotografier fra Dronning Ingridts privatsekretær Sybille Reventlow Bruun og fra hofchef for enkedronning Lovisa, Kammerherre Frederik Bardenfleth. Gave fra Thomas Reventlow Bruun.

Fra private givere er bl.a. indkommet to mindre damaskduge benyttet ved festlighederne på Christiansborg Slot ved Christian 10.s regeringsjubilæum i 1937 og en tegning over den tunnel, der under 2. Verdens-

På fire løvefødder hviler skålen af heliotrop med Charlotte Amalies (1650-1714) monogram. Skålen var årets vigtigste erhvervelse, muliggjort af gavmild støtte fra Augustinus Fonden og Ny Carlsbergfondet. Den kan nu ses i slottets Grønne Kabinet.

A bowl of heliotrope monogrammed with the initials of Charlotte Amalie (1650-1714) rests on four lion paws. The bowl was the most important acquisition of the year, made possible by generous support from the Augustinus Foundation and the New Carlsberg Foundation. It can now be seen in the castle's Green Cabinet.

krig i al hemmelighed blev etableret i Frederiksgade mellem Christian VII's og Christian VIII's palæer på Amalienborg, så Kongefamilien kunne evakueres hurtigt og uset, hvis det blev nødvendigt.

Registrering

Nyindkomne genstande bliver løbende registreret i museets genstandsdatabase. I årets løb er arbejdet intenst på indtastning af data til indberetning til SARA, museernes nye fælles system til registrering og administration af samlingerne. Til at løse denne opgave har museet tre dygtige studentermedarbejdere, der retter og kontrollerer data fra museets egen database, således at disse kan eksporteres til SARA, når Slots- og Kulturstyrelsen melder klar til dette. I skrivende stund er der gennemgået mere end halvdelen af museets ca. 20.000 genstandsnumre.

Efter arkivar Kirsten Christiansens afgang har Peter Kristiansen gennemført flytning af museets arkiv fra dets midlertidige lokale i Kommandantboligens stueetage til dets endelige plads i bygningens kælder. Desuden har Peter Kristiansen foretaget nyordning af fotoarkiv og revision af journalarkivet. Peter Kristiansen står endvidere for ekspedition af fotografier fra Rosenborg til brug for forskning og bogillustrationer, mens overassistent Jacob V. Madsen ekspederer fotografier fra Amalienborg.

Museets magasin for udstillingsmateriel og udstillingsrekvisitter er flyttet fra lejede lokaler i en børnehave i Hillerød til en lejet lagerbygning på Brødskov Kaserne.

Genstandsrevision: Arkivar Steen Nottelmann fra Royal Copenhagen og fhv. fuldmægtig i Kulturministe-

riet Peter Navntoft afholdt revision den 5. december med fokus på samlingen af stokke udstillet og magasineret på Rosenborg samt samlingen af ravgenstande og samlingen af vifter magasineret i Brede. Ved stikprøvekontrol blev det konstateret, at registrerede genstande kunne fremfindes på magasinerne og genstande på magasinerne var registreret.

Det store arbejde med udfærdigelse af en samlet bevaringsplan for museets samlinger er fortsat i 2016 ved Berit Møller og Tom Feilberg. Museet arbejder kontinuert på at gennemgå tilstanden for alle genstande i samlingen således at indsatsen over for bevaring og konservering kan målrettes bedst muligt. Tilstanden er nu vurderet for mere end halvdelen af museets genstande og arbejdet med dette vil fortsætte i 2017.

Museets konservatorer har i 2016 bistået med etablering og nedtagning af museets udstillinger, behandlet udlånssager, udført kurertjeneste i ind- og udland samt håndteret genstande til fotografering og studiebrug.

Der er som tidligere år foretaget en række rekvirerede restaureringsarbejder for Kongehuset, bl.a. af tekstiler og møbler.

Tom Feilberg og Bodil Stauning: Afslutning af den meget omfattende konservering af Lehmanns musikskab, der er omtalt i årsberetning 2015.

Påbegyndt konservering af spejlchatol tilgået fra Lensgrevinde Danners bo og oprindeligt købt til Kunstammeret i 1733.

Påbegyndt konservering af skab beklædt med florentinsk mosaik fra "Det Mørke Værelse" på Rosenborg og påbegyndt konservering af to spejldøre fra spejlkabinetet på Rosenborgs 1. sal.

Berit Møller og Bodil Stauning: Genmontering af nyrestaurerede loftsmalerier i Vinterstuen, omtalt i årsberetning 2015. Konservering af seks limfarvemalerier i rokokorammer og ophængning i tidstypisk montering i Rosen på Rosenborgs 1. sal. Malerierne er malet af Henrik Thaulow og tilkommet til Rosenborg 1797.

Konservering af 12 karruselbilleder fra spindeltrappen på Rosenborg samt montering af billederne bag refleksfri polykarbonat.

Konservering af gulddrammer på to tegninger udført af Frederik Christian Willerup, forestillende orlogsskibene Kronprins Frederik og Prinsesse Marie. Reddet ved Christiansborgs brand i 1794 og overført til Rosenborg i 1797.

Påbegyndt konservering og stabilisering af tre japanske foldeskærme af silke og papir.

Konservator Gunhild Hvass: Arbejdet med sølv, elfeben og skildpaddeskjold på Augsburguret fra Frede-

rik 4.s sal på Rosenborg. Uret blev købt af Frederik 4. som fødselsdagsgave til Dronning Louise 1716.

Konservator Merethe Kjeldgaard: Nedpakning af kva-ster fra Ordenskapitlet, Drabantuniformer samt ca. 20 dragtmønstre til Rosenborgdragter optegnet af Chr. Hansen i 1910/11.

Støvsikring af en barneseng med tronehimmel. Rekonstruktion af silkebånd til fire porcelænsæg fra Christian 9.s arbejdsværelse, samt magasinering af de originale bånd.

Gulvene i Christian 7.s sal og Frederik 6.s stue på Rosenborgs 1. sal er forholdsvist tyndslidte efter mange års slid og slibning i forbindelse med vedligehold. Der er nu af Slots- og Kulturstyrelsen udført en særdeles skånsom og omsorgsfuld renovering, der har bevaret så meget af det originale egeparket som overhovedet muligt. Dette gør, at gulvene nu fremstår uden de store sprækker, der før skæmmede oplevelsen.

Konservatorerne udfører parallelt med alle andre opgaver et stort arbejde med vedligehold og rengøring af alle de udstillede genstande på Rosenborg og Amalienborg.

H.M. Dronningen holdt åbningstalen til særudstillingen "Fra Kongehusets gemmer" i Riddersalen i Christian VII's Palæ. Her delte Dronningen sin veneration for sine forfædres ting og opfordrede tilhørerne til at dyrke deres egne gemmer og historierne bag.

HM the Queen gave the opening address for the special exhibition From the Royal Attics in the Great Hall in Christian VII's Palace. The Queen shared her veneration for her ancestors' items and encouraged those in attendance to build up their own stores and the stories behind them.

H.M. Dronningen og museumsdirektør Jørgen Selmer i Riddersalen på Rosenborg til åbningen af "En mekanisk drøm. Lehmanns store musikskab". Festlighederne foregik på tre af slottets etager, men højdepunktet var afspilningen af skabets 250 år gamle musik i Rosen.

HM the Queen and Museum Director Jørgen Selmer in the Great Hall at Rosenborg for the opening of A Mechanical Dream. Lehmann's Great Music Cabinet. The festivities took place over three floors of the palace, but the highlight was the playing of the cabinet's 250-year-old music in Rosen.

UDSTILLINGER

Årets store udstillingsmæssige satsning var den tidligere omtalte udstilling på Beletagen i Christian VIII's Palæ: "Fra Kongehusets gemmer".

På Beletagen i Christian VIII's Palæ blev den permanente udstilling om det danske ordensvæsen med vægt på Elefant- og Dannebrogordenen midlertidigt nedtaget, idet ordensrummene indgår i særudstillingen "Fra Kongehusets gemmer". Udstillingen om ordener er i Ordenskapitlets regi ved ordenskapelforvalter Rolf Christensen og opsynet varetages i det daglige af museet. I løbet af 2017 vil ordensudstillingen blive genopstillet i opdateret udgave bl.a. med plancheteksterne på både dansk og engelsk.

"En mekanisk drøm – Lehmanns store musikskab" 9. februar – 8. maj.

På Rosenborg gav genopstillingen af Lehmanns store musikskab i Rosen på 1. sal anledning til særudstillingen "En mekanisk drøm – Lehmanns store musikskab", der med plancher og genstandsopstillinger, bl.a. af dele af de mekaniske musikinstrumenter fra skabets indre, formidlede det utrolige møbels historie, musik, håndværk og konservering.

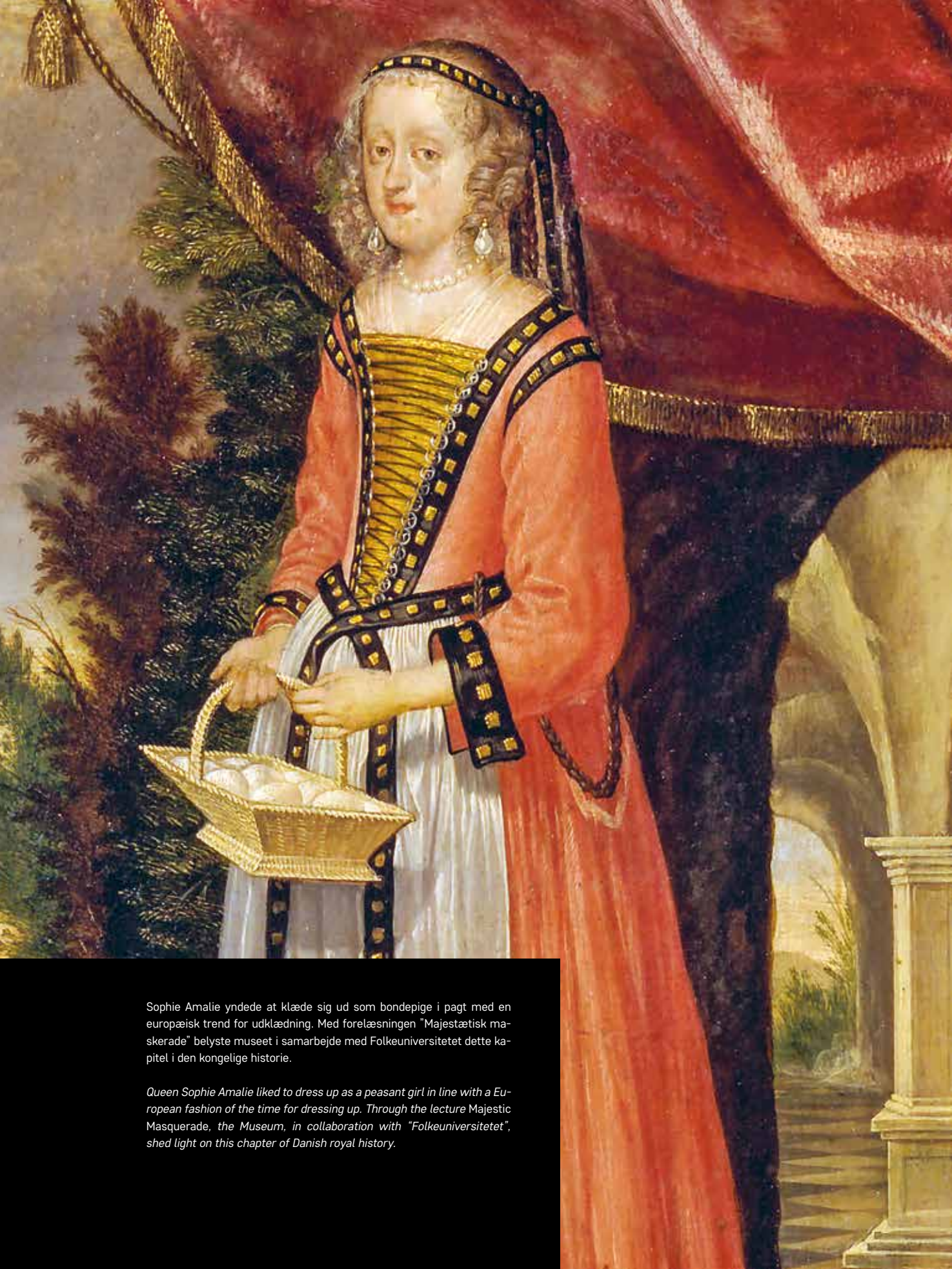
Forud for dette havde "Rosen" fået lagt nyt gulv som kopi af det gamle lagt over det originale gulv, så pub-

likum kan færdes overalt i rummet. Midterfeltet med den originale roset i intarsia, er nu omgivet af et beskyttende jernrækværk. Væggene er nymalede i en tidstypisk blågrøn nuance, og en ny specielt udviklet belysning er opsat tilpasset slottet og rummets særlige æstetik. Det bidrager til en ny og utrolig fin oplevelse af møbler og malerier.

I påsken var der, traditionen tro, udstilling af museets fornemme samling af Kroningstæpper i Riddersalen på Rosenborg.

Den mindre særudstilling "Fra forelskelse til guld-bryllup" på Amalienborg om D.M. Kong Konstantin og Dronning Anne-Marie, førhen Hellenernes Kongepar, er meget populær blandt museets gæster og forlængst, således at den stadig kan ses en tid ind i 2017. Der er nærmere omtale af udstillingen i årsberetningen for 2014.

På Rosenborg har en lang række af de fritstående genstande i vindueskarme og på møbler fået nye speciallavede sikkerhedsmontre, der uden at forstyrre den autentiske stemning i rummene i stueetagen og på 1. sal gør det forsvarligt at have kostbare genstande stående "frit" fremme.

Sophie Amalie yndede at klæde sig ud som bondepige i pagt med en europæisk trend for udklædning. Med forelæsningen "Majestætisk maskerade" belyste museet i samarbejde med Folkeuniversitetet dette kapitel i den kongelige historie.

Queen Sophie Amalie liked to dress up as a peasant girl in line with a European fashion of the time for dressing up. Through the lecture Majestic Masquerade, the Museum, in collaboration with "Folkeuniversitetet", shed light on this chapter of Danish royal history.

FOREDRAG OG SÆROMVISNINGER

Hver gang nye hold af Den Kongelige Livgardes soldater skal begynde vagttjeneste på Rosenborg, gives de en orienterende omvisning, så de får en fornemmelse af hvilke ufattelige værdier de vogter. Dette er i det forløbne år blevet varetaget af Peter Kristiansen med assistance fra museets Læringsenhed.

Museet afholder hvert år forelæsninger i samarbejde med Folkeuniversitetet tilrettelagt af Birgit Jenvold. I foråret forelæste seniorforsker Mikkel Venborg Pedersen med emnet "Luksus, Kongehus og kolonier". Efter en forsigtig begyndelse i 1600-tallet slog forbruget af luksusvarer fra kolonierne for alvor igenem i Danmark-Norge i 1700-tallet. På baggrund af studier, fremlagt i sin doktorafhandling "Luksus. Forbrug og Kolonier i det 18. århundrede", berettede forelæseren om særligt Kongehusets forbindelser til den nye, eksotiske luksus.

Forelæsningen med titlen "Majestætisk maskerade" havde to medvirkende: Lektor Sebastian Olden-Jørgensen og tidligere museumsinspektør Inge Adriansen. Forelæsningen fokuserede på de kongelige aspekter i den nye antologi "Maske og forklædning i Danmark". Hoffet havde en afgørende rolle ved indførelsen af maskeraden i Danmark, og Olden-Jørgensen skildrede Frederik 3.s dronning, Sophie Amalie (1628-85), som hofkulturel trendsætter og dansende bondepige. Også i nutiden er brug af masker, forklædning og majestætisk mummeri flittigt anvendt i Kongehuset, og Adriansen fortalte om Kongefamiliens private og ceremonielle udklædninger, ikke mindst H.M. Dronningens egen fremstilling af dragter og udklædninger.

Jørgen Selmer / Det kgl. Skydeselskabs Skivemuseum åbnede 3. februar udstillingen "Vi bygger

den moderne verden" kurateret af Jørgen Selmer. Åbningen fandt sted under overværelse af H.K.H. Kronprinsen. Åbningstale 19. maj for udstillingen "En kongelig rejse" på Reventlowmuseet, Pederstrup, Lolland.

Peter Kristiansen / Foredrag på Kunstakademiets Arkitektskole om Christian 4.s arkitektur. Foredrag på Folkeuniversitetet om Christian 4.s København. To foredrag i Christianskirken i Lyngby; "Himmel og Helvede" og "Verdens skabelse", begge illustreret med middelalderlige kalkmalerier og billedskærerarbejder. Arrangør af museets faglige udflugt (25. april) med besøg på Koldkrigsfortet på Stevns, Højerup kirke og Gjorslev herregård.

Axel Harms / Omvisning om formidling og udstillinger for hold af museologistuderende fra Københavns Universitet.

Berit Møller / "Marble, tortoise shell, wood and other materials created in paint and lacquer during the Baroque period in Denmark". Foredrag holdt på "13th International Symposium on Wood and Furniture Conservation", arrangeret af "Stichting Ebenist", Holland.

Jens Gunni Busck / "Kongelige ægteskaber", foredrag i Nationalmuseets "Historisk Morgen" sammen med museumsinspektør Ulla Kjær, Nationalmuseet.

Mikael Bøgh Rasmussen / Forelæsninger på Københavns Universitet. Renæssancekundskab II: Renæssancen i Europa, på Kunsthistorie 3: 1400-1800 og på Danish Culture Courses.

SÆRLIGE BESØG OG ARRANGEMENTER

Den 1. januar er en meget stille dag i Danmark, hvor museet på Amalienborg er åbent, og det glæder for-bipasserende københavnere og turister fra hele ver-den, der kommer til Slotspladsen for at se Livgarden i galla. En åben port rummer museumsoplevelse på denne dag, hvor der ellers ikke sker meget i byen. I oplevelsen indgår musikalske indslag og forfrisknin-ger som en slags nytårskur, ligesom tekst og illustra-tioner også i dagene op til nytår fortæller om nytårets pligter og traditioner i Kongehuset.

18/1 Dansk Forening for Bogbind holder et arrange-ment på Rosenborg med indlæg om H.M. Dronningens Håndbibliotek og arbejdet med identifikation og regi-strering af bogbind i samlingen.

19/1 Kulturminister Bertel Haarder og departements-
chef Marie Hansen besøger Rosenborg og vises rundt af Henning Fode og Jørgen Selmer.

19/1 ARLIS Nordens danske afdeling besøger H.M. Dronningens Håndbibliotek.

21/1 Kirsten Piils Laug besøger Rosenborg og vises rundt af Jørgen Selmer.

25/1 Parkmuseerne afholder frontpersonalemøde på Geologisk Museum. Jørgen Selmer præsenterer Ro-senborgs tilbud til de besøgende.

29/1 Afskedsreception i Rosenborgs Riddersal for tekstilkonservator Katia Johansen.

30/1 H.K.H. Prinsesse Benedikte og H.K.H. Kronprin-
sesse Azizah fra Malaysia besøger Rosenborg og vi-
ses rundt af Jørgen Selmer.

9/2 Lehmanns musikskab og nyindretning af Rosen
markeret ved en reception i Riddersalen under over-
værelse af H.M. Dronningen. Åbningstale v. Jørgen
Selmer og oplæsning af H.C. Andersens "Nattergalen"
ved skuespiller Lars Mikkelsen.

3/5 Carsten Niebuhr Biblioteket og C.L. Davids Fond
og Samling holder reception i Gallasalen i Chr. VIII's
Palæ i anledning af udgivelsen af Anne Haslund Han-
sens bog "Niebuhrs Museum". Deltagerne blev budt
velkommen ved tale af Jørgen Selmer.

17/5 Koncert i Riddersalen på Rosenborg: Livgardens
Musikkorps – Klarinetgruppen.

24/5 Hoffets personaledag v. Bjarne Grønfeldt besø-
ger Rosenborg.

6/6 H.E. Thailands ambassadør miss Vimom Kidchob
besøger Rosenborg og vises rundt af Jørgen Selmer.

10/6 Personaleudflugt til Rosenborg for Slots- og
Kulturstyrelsen.

17-18-19 og 21/8 Lydhulskoncerter i Vinterstuen på
Rosenborg: Violonbanden.

31/8 Koncert i Riddersalen på Rosenborg: Prinsens
Musikkorps, Skive.

12-15/9 Koncerter i Riddersalen på Rosenborg: Liv-
gardens Musikkorps.

12/9 Personaleudflugt til Rosenborg for ansatte på
M/S Museet for Søfart. Omvisning v. Jørgen Selmer
og Axel Harms.

21/9 Udstillingsåbning "Fra Kongehusets gemmer".
Reception i Riddersalen i Christian VII's Palæ. Ta-
ler ved Henning Fode og Jørgen Selmer. Åbningsta-
len blev holdt af H.M. Dronningen. Musikalske indslag
med sangerinden Kira Skov.

23/9 H.K.H. Prinsesse Marie og gæster besøger "Fra
Kongehusets gemmer" og vises rundt af Elisabeth
von Buchwald og Jørgen Selmer.

28/9 Medarbejdere fra Hoffet, Christiansborg Slots-
forvaltning, Nationalmuseet og Kongernes Samling

besøger udstillingen "Allerunderdanigst... Kongelige
adresser fra Christian 8. til Margrethe 2. i Hendes Ma-
jestæt Dronningens Håndbibliotek" i Håndbibliotekets
lokaler på Christiansborg. Præsentation af udstillin-
gen v. Mikael Bøgh Rasmussen.

2/10 H.K.H. Prinsesse Benedikte og hertugparret af
Gloucester besøger "Fra Kongehusets gemmer" og vi-
ses rundt af Elisabeth von Buchwald og Jørgen Selmer.

14/10 Kulturnat: Rosenborg holdt traditionen tro
åbent med slukket lys og tændte lommelygter for de

Tekstilkonservator Katia Johansen holdt afskedsreception i Riddersalen i januar 2016 efter 35 års virke for Konger-
nes Samling. Både bevaring og formidling har ligget Katia stærkt på sinde, og hun er forfatter til en lang række pub-
likationer og artikler inden for tekstilhistorie.

Textile conservator Katia Johansen said farewell to the Museum at a reception held in the Great Hall in January 2016, after 35 years of work for The Royal Danish Collection. Katia's heart is very much in conservation and dissemination, and she is the author of numerous publications and articles in the field of textile history.

Kulturnatten på Amalienborg blev den mest besøgte i museets historie med 3.331 besøgende. Særlig stemningsfuld var Havesalen, hvor en guitarist og cellist spillede klassiske musikstykker, alle tidstypiske eksempler på den glücksborgske kongefamilies yndlingsmusik.

Culture Night at Amalienborg was the most visited in the museum's history, with 3,331 visitors. The Garden Room was especially atmospheric, with a guitarist and cellist playing pieces of classical music, all of them characteristic examples of the House of Glücksburg's favourite music.

2.815 gæster, som lagde vejen forbi. Kulturnatten på Amalienborg er populær med musikalske indslag af tenen igennem. I år var der mangfoldigt nyt at se for trofaste gengangere, idet særudstillingen "Fra Kongehusets gemmer", der var åbnet få uger tidligere, kunne opleves. Antal gæster 3.331.

16/10 Livgardens Musikkorps Venner besøger Rosenborg med omvisninger v. Jørgen Selmer.

28/10 1800-tals forskningsnetværket, der "bestyres" af Institut for Kommunikation og Kultur – Kunsthistorie på Aarhus Universitet, afholder seminar i Kongernes Samling med deltagelse af 31 fagfolk fra museer og universiteter. Dagens program var tilrettelagt af kunsthistoriker Sine Krog og Birgit Jenvold, og temaet var København – London tur/retur. Efter rundvisning på Rosenborg med fokus på slottets historie i 1800-tallet ved Jørgen Hein, var der en række oplæg af deltagere. Herefter gik turen til Amalienborg, hvor Birgit Jenvold introducerede denne afdeling af museet, og kurator Elisabeth von Buchwald viste rundt i udstillingen "Fra Kongehusets gemmer".

3/11 H.K.H. Prins Henrik besøger "Fra Kongehusets gemmer" og vises rundt af Elisabeth von Buchwald og Jørgen Selmer.

17/11 Museumsmandsforeningen besøger "Fra Kongehusets gemmer" og vises rundt af Elisabeth von Buchwald og Jørgen Selmer.

22/11 H.M. Dronningen og gæster besøger "Fra Kongehusets gemmer" og vises rundt af Elisabeth von Buchwald.

1/12 H.M. Dronning Anne-Marie og gæster besøger "Fra Kongehusets gemmer" og vises rundt af Elisabeth von Buchwald.

2/12 Håndværkerforeningen i København v. direktør Anne-Marie Mærkedahl besøger "Fra Kongehusets gemmer" og bliver vist rundt af Jørgen Selmer.

5/12 Bibliotekarforbundet besøger Dronningens Håndbibliotek, v. Mikael Bøgh Rasmussen.

9/12 Slots- og Kulturstyrelsens direktion besøger "Fra Kongehusets gemmer" og bliver vist rundt af Jørgen Selmer.

9/12 Frederiksborgmuseets personale v. direktør Mette Skougaard besøger "Fra Kongehusets gemmer" og bliver vist rundt af Jørgen Selmer, Birgit Jenvold, Axel Harms og Peter Kristiansen.

UDLÅN

Museet får løbende henvendelser om udlån af genstande til udstillinger i ind- og udland. Udlånene medfører et ikke ubetydeligt arbejde for konservatorer, inspektører og administration, men betyder samtidig, at de pågældende genstande kommer i fokus på en ny måde og bliver set af mange tusinde mennesker i nye sammenhænge.

Årets udlån har været følgende

15. november 2015 – 27. marts 2016: The Maritime Museum of Finland /The National Museum of Finland, Maritime Centre Vellamo, Kotka. "Of Swords, Sails and Cannons – The Sinking of Princess Hedvig Sofia": Sølvbæger, krystalskål og toiletgarniture.

2 april 2016 – 4 juli 2016: Musée national du château de Fontainebleau, udstillingen. "Louis XV at the Château de Fontainebleau": Jagtdragt, gave til Christian 7. fra Louis 15. under besøg på Fontainebleau 1768, inklusive hat, støvler, pisk og hirschfænger.

19 maj 2016 til 30. september 2016: Museum Lolland Falster, Reventlow Museet Pederstrup, udstillingen, "En kongelig visit": To portrætter af Christian 8.

og Caroline Amalie broderet med silke på papir. Akvarel af sommerhus på Föhr. Skrin, rødt safian med kronet "CA".

13. maj 2016 – 25. september 2016: Museet på Koldinghus, udstillingen. "Fabergé – Zarens hofjuveler og forbindelsen til den danske kongefamilie": 23 genstande herunder armbånd, bægre, fotorammer, ur, skrivetøj, etuier m.v.

12 maj 2016 – 4 september 2016: Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, udstillingen. "Audiens hos Christian V ": Christian 5.s salvingsdragt, tronstol fra Ridderordenskapellet, grisaille: Christian 5. i samtale med sin halvbroder, skab: Lambert van Haven, Christian 5.s dødsmaske, jagtbæger med sølvskål, nautilskalpokal med tilhørende fad 1697.

26 november 2016 – 1 maj 2017: Porzellanikon - Staatliches Museum für Porzellan, Hohenberg an der Eger, Bayern, Tyskland, udstillingen. "The Great Manufactories: Royal Copenhagen": Flora Danica, 41 genstande herunder, tallerkner, iskøler, fade, kander, skåle, bestik m.v.

I 2016 rejste tekstilkonservator Merethe Kjeldgaard til Fontainebleau med Christian 7.s jagtdragt, der skulle udlånes til udstillingen "Louis XV à Fontainebleau. La demeure des rois au temps des lumières". Her strålede dragten foran jagtscenerier fra perioden.

In 2016, textile conservator Merethe Kjeldgaard travelled to Fontainebleau with Christian VII's hunting outfit, which was to be loaned to the exhibition Louis XV à Fontainebleau. La demeure des rois au temps des lumières. The suit was proudly displayed in front of pictures of hunting scenes from the period.

Formidlingschef Axel Harms modtager et japansk tv-hold under optagelser til et program om narhvaler, der sendes på den Tokyo-baserede kanal TBS. Det var især Frederik 3.s salvingstrone, der tiltrak sig deres opmærksomhed.

Head of Communication Axel Harms receives a Japanese television crew during the recording of a programme about narwhals that is to be broadcast by Tokyo-based channel TBS. The coronation throne of Frederik III was of particular interest to the crew.

MARKETING OG PR

Marketing

I 2016 tog museet for alvor filmmediet i brug i marketingarbejdet. I forbindelse med "Fra Kongehusets gemmer" blev der produceret to film til brug på Facebook og sekundært på hjemmesiden. I den ene film fortalte H.M. Dronningen om udvalgte genstande, mens udstillingsdesigner Shane Brox i den anden film gav en smagsprøve på de helt forunderlige loftsrum, han havde skabt på Beletagen. På Facebook blev de to film vist i alt 388.443 gange og fik dermed et bredt publikum.

Der blev afviklet kampagner for "En mekanisk drøm. Lehmanns store musikskab", "Fra Kongehusets gemmer" og genåbningen af Christian VII's Palæ. I den almindelige markedsføring har museet igen været i guidebøger og på bykort samt på byens busser, men i år rykkede Kongernes Samling for første gang også ind på skærmene i Kastrup Lufthavn, hvor turisterne kunne blive mødt af det gode budskab lige efter at have sat foden på dansk jord.

PR

Årets PR-indsatser har primært fokuseret på de to særudstillinger, "En mekanisk drøm. Lehmanns store musikskab" på Rosenborg og "Fra Kongehusets gemmer" på Amalienborg. Begge udstillinger høstede megen omtale i både landsdækkende og lokale medier, mens sidstnævnte også nåede langt ud internationalt med omtale i bl.a. England, Holland og Frankrig.

I marts afholdtes en "instawalk" på Rosenborg i samarbejde med Parkmuseerne, hvor deltagerne havde mulighed for at komme op i Store Tårn lige før solned-

gang og knipse løs for derefter at kunne lægge deres pletskud på Instagram. Også i marts kunne man på Historiske Dage-messen prøve et par virtual reality-briller på DR Histories stand og derved opleve at drikke et glas vin med Christian 4. Den interaktive film var skabt ved hjælp af 360-graders filmoptagelser i Vinterstuen.

Kulturnatten holdt i år en konkurrence på Instagram om at fange nattens bedste billede; vinderfotografiet blev i år taget i Kongens gemak på Rosenborg. Igen i år er der blevet taget imod danske og internationale filmhold, der har ønsket at optage på museerne. Genrerne spænder vidt; lige fra turistfilm til kulturhistoriske programmer.

Et konkret tiltag af mere strategisk betydning indebar bestillingen af den første af en række kendskabsundersøgelser om Amalienborg i efteråret for løbende at kunne måle, om kendskabsgraden i befolkningen vokser i takt med omtalen af museet.

Medarbejdere fra den tyske tv-station ZDF, har besøgt Kongernes Samling på Amalienborg som et led i produktionen af en udsendelse om Kongehusets aktuelle virke. Museet har også haft besøg af DR, der planlægger en tv-udsendelse om kongelige køkkenhaver.

Wayfinding / Praktisk info

På Amalienborgs billetkontor opsættes to nye skærme med animeret grafik, der viser billetpriser og -produkter samt informerer om aktiviteter på museet. The Garden Café fik et stort skilt med "Café" på husets front, så besøgende lettere kan orientere sig på slotsområdet.

BUTIK OG BILLETSALG

I december fik man mulighed for at lægge Rosenborg og Amalienborg under juletræet med det nye gavekort, der kan købes i webshoppen. Den ene side er prydet med Christian 5.s krone, mens en livgarder ses på den anden.

In December, it was possible to put Rosenborg and Amalienborg under the Christmas tree thanks to the new gift card that can be purchased from our webshop. One side of the cards features a depiction of the crown of Christian V, whilst an imperial guard can be seen on the other.

Museumsbutikken med afdelinger på Rosenborg og Amalienborg er en væsentlig del af publikums oplevelse af museet. Igen i år har der været stor aktivitet og god omsætning i butikkerne. Vareudbuddet er løbende blevet vedligeholdt og udviklet af butikschef Esther Madsen.

Teksterne til de labels, der følger mange varer, skrives af Jens Gunni Busck og Birgit Jenvold og sikrer, overalt hvor det er muligt, at kunderne får en kort fortælling om den historie, der knytter sig til varen. Det gælder alt lige fra silketørklæde med motiv fra museets kostbare toscanske stenborde og til tøjelefanten til de mindste, der samtidig får fortællingen om, hvorfor der er så mange elefanter at se blandt museets genstande. Der har været holdt møder i butiksudvalget under ledelse af Birgit Jenvold, hvor nye varer til butikken er blevet drøftet. Ud over museets egne publikationer er der blevet fremstillet brilleetui og vifter med motiver fra museet, samt en stribe nye postkort fra Beletagen med motiver af N.A. Abildgaard.

Årets største nyhed har været en serie dækkebrikker, hvis motiver er decoupager af H.M. Dronningen fra scenografien til filmen "De Vilde Svaner", udvalgt til museet af kunstneren selv. De sælges i en fornem gaveæske med beskrivelse af decoupagerne og deres baggrund påtrykt.

For første gang er det også muligt at erhverve varer med tilknytning til Dronningens Håndbibliotek i form af motiver fra kunstsamlingen på postkort og dækkebrikker.

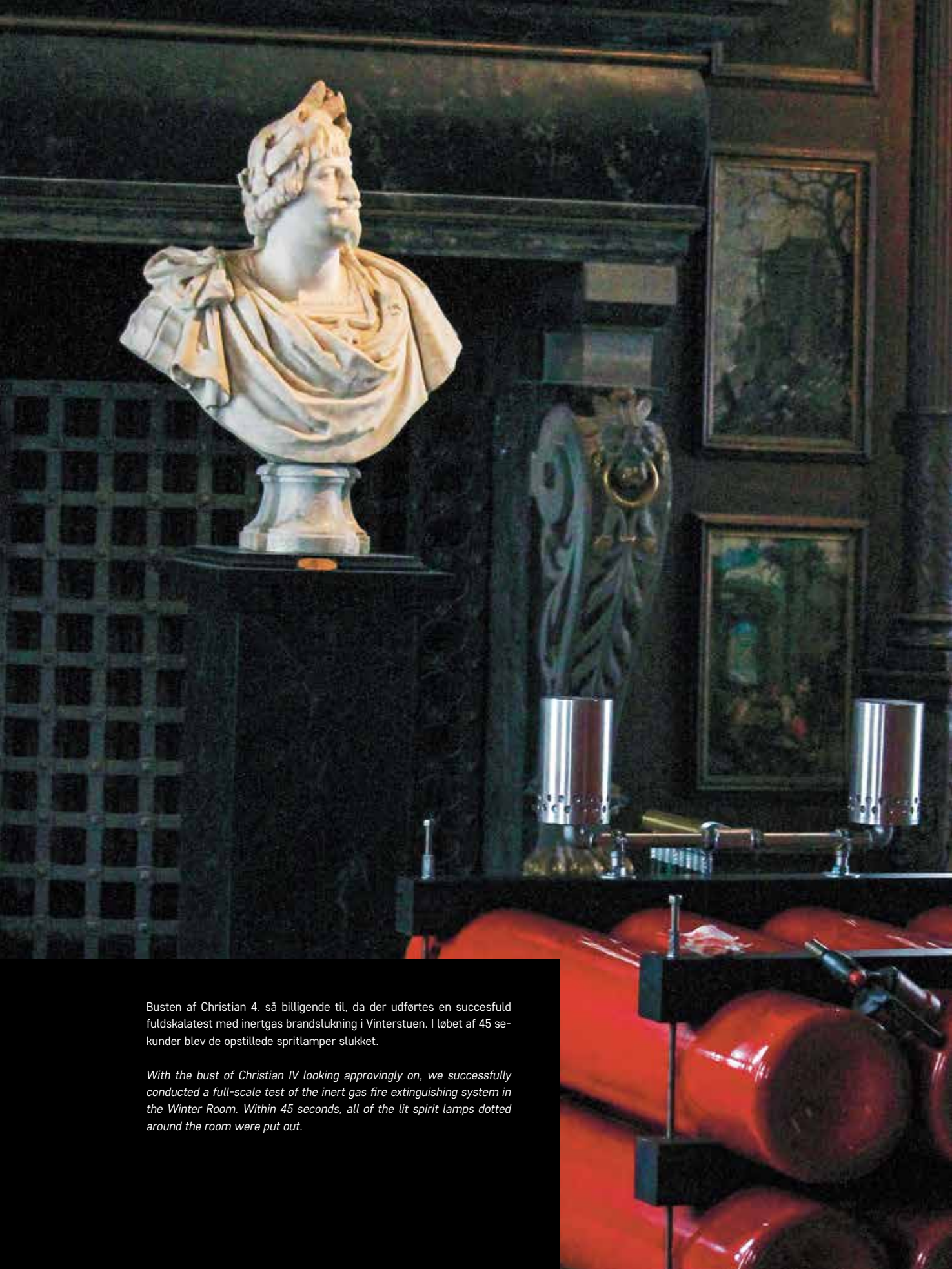
Blandt de populære varer er også et nyt sort kokkeforklæde med museets logo-krone.

Billetsalg og butik på Amalienborg har fået informationsskærme svarende til skærmene på Rosenborg. Bagageboksene på Amalienborg er udskiftet med nye, der fungerer via kodelåse og dermed fritager publikum for at skulle finde mønter frem.

Billetter

Salget af fællesbilletten til Rosenborg og Amalienborg er støt stigende, men i kraft af at den kun har kunnet købes på billetkontorerne som egentlig billet, har den ikke kunnet bruges som gave, hvormed den ellers har et lovende potentiale. I december lanceredes den som et gavekort. Dermed var der også mulighed for at sælge den i webshoppen, så den kunne fungere som en nem gaveidé i en tid, hvor det er populært at give oplevelser. I år fandt Parkmuseernes fællesbillet også vej til webshoppen, og Rosenborg var det første af Parkmuseerne, der solgte den online.

I 2016 faldt billet-samarbejdet med The Garden Café også ind i et fast årshjul. Året rundt kan man nu købe "Café-billetten" på billetkontoret, der giver adgang til slottet samt kaffe og dagens kage i caféen til rabatprisen. I vinterferien kunne man købe "Den romantiske billet" inspireret af den sideløbende omvisning "Kongelig kærlighed" og sammenfaldet med Valentinsdag. Efterårsferien bød på "Efterårsbilletten", og i december kunne gæsterne købe "Julebilletten" – alle med en særlig kreeret kage til sæsonen samt kaffe og adgang til slottet.

Busten af Christian 4. så billigende til, da der udførtes en succesfuld fuldskalatest med inertgas brandslukning i Vinterstuen. I løbet af 45 sekunder blev de opstillede spritlamper slukket.

With the bust of Christian IV looking approvingly on, we successfully conducted a full-scale test of the inert gas fire extinguishing system in the Winter Room. Within 45 seconds, all of the lit spirit lamps dotted around the room were put out.

BYGNINGER

Slots- og Kulturstyrelsen har ansvaret for restaurering og udvendigt vedligehold af museets bygningsmasse. Arbejdet foregår i et godt samarbejde med museet, hvorfra samlingschef Andreas Grinde deltager i diverse planlægnings- og byggemøder. I 2016 afsluttedes den omfattende renovering af vinduerne på Rosenborg.

Konservatorerne har sammen med sikringschefen udført et stort arbejde i forbindelse med opgradering af sikkerheden på Rosenborg. Der er etableret en vagtstue i Kommandantbygningen, total kameraovervågning af alle rum på slottet, opgradering og udvidelse af tyverialarmer på rum og enkeltgenstande samt opsætning af ny dørtelefon med kamera ud mod gaden.

Slots- og Kulturstyrelsen har sammen med museet påbegyndt et arbejde med at afsøge muligheden for fornyet komplet brandsikring af Rosenborg ved installation af et inert gas-brandslukningsanlæg.

At teknologien nu giver muligheder for en brandsikring, der umiddelbart ved detektering af brand selv kan reagere og udføre slukning uden vand i så komplekse bygninger som Rosenborg, giver en fantastisk mulighed for at sikre denne umistelige del af kulturarven. Indledningsvist er udført en "blow door"-test for at kontrollere, hvor utætte lokalerne på slottet er. Dette blev efterfulgt af en fuldskalatest i Vinterstuen, hvor opstillede spritlamper blev slukket af gassen, inden der var gået 45 sekunder. Testen var meget vellykket og viste, at ilden ikke kunne tændes igen i rummet, i mere en end time efter at inert gassen var udløst.

Der arbejdes nu på at beskrive dimensionering og mulige føringsveje, således at projektet i starten af det nye år forhåbentligt kan gå videre til næste fase.

Der har også været et godt samarbejde med Slots- og Kulturstyrelsen omkring løsninger for slottes nye el-styringssystem og omkring forbedring af håndlister og adgangstrapper til tårnkamre.

Både i embede og kontorindretning var arbejdsliv og familieliv sammenvævet for Christian 9. Buster, billeder og bøger kæmper om pladsen på hans kontor, som hans efterkommere lod stå uberørt efter hans død i 1906 og helt frem til efter 2. verdenskrig.

For Christian IX, both working life and family life were intrinsic features of both his private offices and their decoration. Busts, pictures and books compete for space in his office, which his descendants left undisturbed following his death in 1906, right up until after World War II.

DRIFTSGRUNDLAG OG ORGANISATION

Kongernes Samling, hvis vedtægtsbestemte navn er: "De Danske Kongers Kronologiske Samling", er et kulturhistorisk museum og en selvejende institution, der er omfattet af og modtager statsligt driftstilskud i henhold til Museumsloven. Museet skal derfor opfylde lovens hovedformål, som er at "indsamle, registrere, bevare, forske og formidle" inden for det virkeområde, som museet dækker. Dette virkeområde er beskrevet i en række kongelige resolutioner siden 1854 og sammenfattes på følgende måde: "Med udgangspunkt i malerier, møbler og andre genstande, som har tilknytning til den danske Kongefamilie, er samlingens formål at fremstille en del af Danmarks-historien fra Christian 4.s regeringstid til nutiden".

En forudsætning for at opfylde museets hovedformål, lovkrav og forventninger er selvfølgelig i første række, at det økonomiske grundlag er til stede. Museets driftsøkonomi er baseret på det statslige tilskud samt egne indtægter fremkommet ved entréopkrævning, butiksdrift, forpagtningsafgift fra museets café samt i mindre omfang salg af tjenesteydelser som for eksempel rekvireret konservering. Erhvervelser til samlingerne, bevarings-, udstillings-, forsknings- og publikationsprojekter, der ligger ud over den basale virksomhed, er i reglen afhængige af offentlige særbevillinger eller tilskud fra private fonde.

I et "almindeligt" år dækker det ordinære statstilskud ca. 1/4 af de samlede udgifter, mens resten hovedsageligt dækkes af entréindtægter. Museet er dermed et af de mest selvfinansierende i landet.

I skrivende stund er regnskabet for 2016 ikke færdigt og revideret. Der er for 2016 budgetteret med indtægter og udgifter, der balancerer med 32,2 mio.kr. Indtægterne består af et statstilskud, der inkl. kompensation for gratis adgang til unge under 18 år udgør 8,8 mio.kr. Omsætning i butik og øvrige driftsindtægter er budgetteret til 3,3 mio. kr. Den væsentligste indtægt er entré, som er budgetteret til 20,1 mio. kr. Ved årsskiftet var besøgstallet en del højere end budgetteret, og dette betyder, at museet kommer ud af 2016 med et opsparet driftsoverskud, der gør det muligt at fortsætte udviklingen af nye projekter på flere fronter. Dele af tidligere års opsparede driftsoverskud er anvendt til gennemførelse af en række af de projekter, der er beskrevet i denne årsberetning.

Organisation

I takt med at museet udvikler sig hurtigt med stigende besøgstal og dermed voksende økonomi samt stadig flere og mere varierede aktiviteter og nye projekter, er det vigtigt at justere organisationen, ikke blot for at klare det aktuelle behov, men også for at sikre det rette fundament til den videre udvikling af Kongernes Samling. Resultatet af dette er blevet, at ledelsesgruppen ved årets udgang er forøget med regnskabschefen, butikschefen og læringsenhedslederen. Det følges op først i det nye år med besættelse af en nyoprettet stilling som administrationschef. Samtidig sker der en opdeling af frontpersonalet i henholdsvis vagt- og servicepersonale. Den daglige ledelse af museet vil blive varetaget af en direktion på fire, bestående af museumsdirektøren, administrationschefen, formidlings- og forskningschefen samt samlingschefen.

BESTYRELSE OG PERSONALE

Bestyrelse

H.K.H. Prins Henrik
Kulturminister Mette Bock

Direktion

Direktør, kammerherre, kabinets-
sekretær Henning Fode
Museumsdirektør, mag.art.
Jørgen Selmer

Personale

LEDELSESGRUPPE:

Museumsdirektør Jørgen Selmer,
mag.art.

Museumsinspektør Jørgen Hein,
cand.mag.

Museumsinspektør
Peter Kristiansen, cand.arch.

Museumsinspektør Birgit Jenvold,
mag.art.

**H.M. Dronningens Håndbiblio-
tekar** Mikael Bøgh Rasmussen,
mag.art., ph.d.

Formidlingschef Axel Harms,
cand.mag.

Samlingschef Andreas Grinde,
cand.scient.cons.

Sikringschef Mette Lohse.

Fra december er regnskabschef
Gitte Bruun Lassen, butikschef
Esther Madsen og læringsen-
hedsleder Sissel Dreie Langkilde
indtrådt i ledelsesgruppen.

ADMINISTRATION:

Regnskabschef Gitte Bruun Las-
sen.

Løn- og personalemedarbejder
Mathilde Hansen.

Regnskabsmedarbejder Isabella
Falsing. (tiltrådt 7.11.)

Arkivar Kirsten Christiansen. (fra-
trådt 31.7.)

IT:

Systemadministrator Tore Dals-
gaard.

**KOMMUNIKATION,
PR-MARKETING:**

Kommunikationsmedarbejder
Jeanne Sølbeck, MA.

Studentermedhjælper
Julie Nørbæk Jensen, stud.mag.

Studentermedhjælper Nanna
Claudius Bergø, stud.mag.

KONSERVERING, REGISTRERING:
Konservator Merethe Kjeldgaard.
(tiltrådt 1.3.)

Konservator Katia Johansen,
(fratrådt 31.1.)

Konservator Berit Møller.

Konserveringstekniker Tom Fe-
ilberg.

Konserveringstekniker Gunhild
Hvass.

Konserveringstekniker Bodil
Stauning.

Studentermedhjælper Young

Mee-Rim, stud. scient. cons.

Studentermedhjælper Rasmus
Stenfalk, stud.mag. (fratrådt 1.3.)

Studentermedhjælper Signe Ma-
rie Thøgersen, stud. bac. scient.
cons. Projektansat september –
december.

Studentermedhjælper Anne Thø-
gersen, stud. scient. cons. Projek-
tansat september – december.

PUBLIKATIONER:

Projektmedarbejder Jens Gunni
Busck, cand.mag.

LÆRING:

Leder af læringsenheden Sissel
Dreie Langkilde, cand.mag.

Undervisningsmedarbejder, Marie
Nørreby Henriksen.

Læringspiloter: Anne Lind Ander-
sen (fratrådt 31.8.), Anne Fisker
Hansen (tiltrådt 1.2.), Asger Ras-
mussen, Casper Lindblad And-
resen (tiltrådt 1.2.), Eva Lange-
beck Pedersen (fratrådt 31.10.),
Ida Schyum (1.2.-30.11.16.), Kri-
stian Aarup (tiltrådt 1.2.), Laura
Johanning (tiltrådt 1.6.), Lukas
Bruun Pedersen (tiltrådt 1.6.),
Sine Foght Kappen (barselsorlov
1.3.16-1.3.17.), Thomas Casper-
sen, Ya Trier (fratrådt 31.8.). An-
sat pr. 1.12.: Charlotte Lybecker,

Maria Ringgaard Møller, Marlène
Delrive.

Omvisere: Birgitte Bardtrum
Momme, Nette Børkdal, Steffen
Løvkjær, Esther Madsen.

Praktikant fra Aarhus Universitet:
stud. mag. i historie Lisette Røn-
sig Larsen.

Erhvervspraktikanter: Kristina
Frese og Marie Boesen

TEKNIK:

Museumstekniker Erik Larsen.

Museumsassistent

Thomas Christensen.

ROSENBORG:

Vagtmesterassistent: Kasper
Greve.

Opsynspersonale deltid:

Jon Andersen, Knud Andersen,
Søren Asp, Kai Bang, Hannah Bit-
ton, Karin Blumensaadt (fratrådt
31.1.), Jon Bresler, Nette Børkdal,
Christin Callesen, Kenneth Dürr,
Jørgen Enge (fratrådt 30.4.), Isa-
bella Falsing (fratrådt 7.11.), Ser-
gei Frank, Juhan Freiberg (ansat
1.5-31.10.), Inge Lise Fürst, Dorte
Glüsing, Erik Grenaa (31.3.), Katja
Gusa (ansat 1.6.-31.10.), Elisabeth
Hagland, Camilla Hansen, Christi-
na Hansen, Henrik Hestbæk, Rune
Jakobsen (fratrådt 30.4.), Kasper

Jensen (ansat 1.5.-11.8.), Annet-
te Koeller, Mathias Løvstad (an-
sat 1.5.-10.7.), Maria Malmberg,
Taeko Møller, Marina Nielsen, Bo
Nilsson, Anette Olsen, Mathilde
Olsen (ansat 1.5.-31.10.), Bjarne
Pedersen, Oline Quistgaard, Sarah
Rasmussen (fratrådt 31.8.), Peter
Samuelsen, Amalie Stricker, Alis
Sørensen (ansat 10.8.-15.10.),
Ninja Theuerkauf, Jesper Thom-
sen, Gertrud Vabamäe.

AMALIENBORG:

Arkivar, cand.mag. Julie
Mørk-Hansen.

**Administrativ medarbejder, over-
assistent**, Jacob V. Madsen.

Studentermedhjælper, stud.mag.
Christopher Sand-Iversen.

Historiker, cand.mag. Mads Val-
demar Egsgaard Hauge virksom-
hedspraktik 22.8.-14.10.

Kunsthistoriker, cand.mag. Nina
Høgh-Jensen virksomhedspraktik
4.4.-27.5.

Vagtmester: Esther Madsen.

Vagtmesterassistenter:

Thomas Christensen, Mira Skard-
hamar (barsel fra 10. 7.), Maria
Malling, Camilla Håkonsdatter
Jørgensen, Camilla Maj Sørensen.

Opsynspersonale deltid:

René Bobirk, Lise Dahl Christen-

sen, Hanne Fuglsig, Mille Greger-
sen, Inger Hansen (tiltrådt 1.7.),
Mickey Holm, Elise H. B. Jensen,
Camilla Kagstrup, Ditte Tønder
Kjærgaard, Anne Hedeager Krag,
Eva Langebeck Pedersen (tiltrådt
1.3.), Steffen Løvkjær, Pauline
Kehlet-Kjølsten, Birgitte Bardtrum
Momme, Simone Olsen, Casper
Nexø, Emma Nørholm Poole, Vi-
beke Sass, Bettina Suddergaard,
Sussie Thyra Simonsen (fratrådt
28.2.), Vibeke Søndergaard, Betty
Sørensen, Lene Sørensen, Joanita
Zachariassen, Bodil Aagerup.

**H.M. DRONNINGENS
HÅNDBIBLIOTEK:**

Frivillige projektmedarbejdere:
Mikael Kristensen og Ebbe Holm-
boe.

Fra december bogbinder og bog-
konservator Lisbeth Lund i pro-
jektstilling.

CAFÉEN VED ROSENBORG:

Forpagtet af restauratør Marie
Kure, Restaurant Orangeriet, Kon-
gens Have, under navnet: "The
Garden Café, Rosenborg".

Tekstilkonservator Katia Johansen
holdt en meget velbesøgt afskeds-

Puttoen ser nærmest henrykt ud over konservator Bodil Staunings selskab. Konserveringsenheden står for den forsigtige pleje af de steder, som den daglige rengøring ikke omfatter, herunder omhyggelig rengøring af følsomme genstande.

The putto looks almost ecstatic at being in the company of conservator Bodil Stauning. The conservation unit is responsible for the careful care of the places that the daily cleaning programme does not reach, including careful cleaning of sensitive items.

reception i Rosenborgs riddersal den 29. januar efter 35 års tjeneste ved Kongernes Samling. Katia Johansen er nationalt og internationalt kendt for sit store arbejde med især Rosenborgs samling af tekstiler og havde ved sin fratræden netop afsluttet en grundig gennemgang, analyse og nymagasiner af museets berømte samling af kongedragter fra 16-1700-tallet.

Arkivar Kirsten Christiansen gik på pension i efteråret efter 15

års ansættelse ved Kongernes Samling, de fleste år med titel af direktionssekretær, hvor hun ud over sekretærarbejdet også havde ansvaret for ekspeditioner i fotoarkivet og for arkivet med museumssager. De senere år var arbejdet koncentreret om genstands- og fotoarkiv.

Årets personaleekskursion 25. april gik til Koldkrigsmuseet, Stevnfortet, Højerup Kirke og omvisning på Gjorslev Slot.

Samarbejdsudvalget har i 2016 primært beskæftiget sig med forberedelsen af organisationsændringerne vedrørende vagt- og servicepersonale og kommende ændring af ledelsesorganisation, bl.a. med oprettelse af administrationschefstilling i 2017. Arbejdsmiljøudvalget har bl.a. drøftet indeklima og adgangsforhold til magasiner.

TILLIDSPOSTER OG MEDLEMSKABER

JØRGEN SELMER

Medlem af Parkmuseernes styregruppe.
Medlem af repræsentantskabet for Wonderful Copenhagen til udgangen af juni.
Formand for Foreningen af Danske Museumsmænd.
Medlem af bestyrelsen for Bornholms Museum og Bornholms Kunstmuseum.
Medlem af bestyrelsen for Skivefonden, Det Kgl. Skydeselskab.
Medlem af Kulturklubben.
Medlem af Selskabet for Dansk Kulturhistorie.
Medlem af Nordisk Museumsforbund.
Museets repræsentant i Herregårdspuljen.

JØRGEN HEIN

Sekretær i Selskabet for Dansk Kulturhistorie.
Medlem af Det Kongelige Selskab for Fædrelandets Historie.
Medlem af Selskabet for Historie, Litteratur og Kunst.
Editorial adviser for the Journal of the History of Collections, Oxford University Press.
Fellow of the London Society of Antiquaries.

PETER KRISTIANSEN

Foreningen til Gamle Bygningers Bevaring, medlem af bestyrelsen og kasserer.
Kulturnatten i København, medlem af bestyrelsen.
“Museerne omkring Øresund” (MUSUND), medlem af styregruppen.
Heraldisk Selskab, medlem af bestyrelsen.
Heraldisk Tidsskrift, medlem af redaktionsrådet.
Parkmuseernes udstillingsgruppe, medlem.

BIRGIT JENVOLD

Medlem af ICOMs ICFA – International Committee for Museums and Collections of Fine Arts.
Medlem af Dragt- og tekstilnetværket, Forskningsnetværket “1800-tallet”, netværket “Mad, Samfund, Kultur” og Måltidspuljen.

AXEL HARMS

Vicepræsident i Association des Résidences Royales Européenne
Suppleant i bestyrelsen for Copenhagen Cruise Network.
Medlem af Parkmuseernes kontakthgruppe
Medlem af Kulturklubben.

MIKAEL BØGH RASMUSSEN

Selskabet til Udgivelse af danske Mindesmærker, bestyrelsesmedlem og sekretær
Medlem af Kulturstyrelsens forskningsvurderingspanel vedr. kunsthistoriske museer.
Center for Renæssancestudier, medlem af styregruppen
ARLIS/Norden – suppleant for det danske bestyrelsesmedlem
Renaissance Society of America
Nordic Network for Renaissance Studies
Premodern Diplomats Network
The Society for European Festivals Research

JULIE MØRK-HANSEN

Medlem af ICOM’s CIDOC - International Committee for Documentation, Dragt- og tekstilnetværket, netværket Mad, Samfund og Kultur, Måltidspuljen.

MERETHE KJELDGAARD

Medlem af Dragt- og tekstilnetværket.

BERIT MØLLER

Medlem af censorkorpset ved Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering.

MUSEETS MEDLEMSKABER

Arli Norden (Art Libraries Society Norden)
ARRE, Association des Résidences Royales Européenne
Association of Castles and Museums around the Baltic Sea
CODART, Dutch and Flemish art in museums worldwide
Dansk Bibliotekshistorisk Selskab
Dragt- og tekstilnetværket
DS, Dansk Standard
Foreningen for Boghaandværk
Foreningen Kulturnatten i København
Forskningsnetværket “1800-tallet”.
Heraldisk Selskab
Historisk Samfund for Sønderjylland
ICOM, International Council of Museums
ICOM, CC, International Committee for Conservation

ICOM, ICFA – International Committee for Museums and Collections of Fine Arts
IIC, The International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works
Kulturklubben, København
Kunstkonserveringen
Måltidspuljen
NKF, Nordisk Konservatorforbund
ODM, Organisationen af Danske Museer
Ordenshistorisk Selskab
Royal European Librarians
Samfundet for Dansk Genealogi og Personhistorie
Selskabet for Københavns Historie
SKM, Skandinavisk Museumsforbund
Specialmuseumsforeningen
VDR, Verband der Restauratoren
Våbenhistorisk Selskab

I 2016 gik hele 355.752 gæster gennem døren fra Marmorgemakket til Christian 5.s gemak. Dermed opnåede Rosenborg det højeste antal gæster nogensinde. I kombination med Amalienborgs højdespring til 139.707, slog det samlede besøgsrekord med 495.459

During 2016, some 355.752 visitors passed through the doors of the Marble Room to Christian V's private bed chamber. This helped Rosenborg achieve its highest number of visitors ever. This, combined with the number of visitors to Amalienborg surging to 139.707, ensured that a new record of 495.459 was set.

SUMMARY

At Rosenborg Castle and in Christian VIII's Palace at Amalienborg in Copenhagen, members of the general public can get a unique insight into the lives of the Danish Kings and Queens – the people at the heart of the Danish monarchy.

In well-preserved interiors from the 17th - 20th century, visitors can see the finest furniture, art treasures and rarities that the royal family has accumulated over the centuries for their own enjoyment and to show off to guests from near and far. The cellars of Rosenborg house the entire collection of royal regalia, including priceless crowns and the Danish Crown Jewels.

In 2016, the Royal Danish Collection was afforded the opportunity to give the general public a unique experience, with the Royal Family's state rooms and the Palace of Christian VII at Amalienborg, with its well-preserved 18th century interiors, being opened up for guided tours.

The From the Royal Attics exhibition in Christian VIII's Palace was opened by HM the Queen in September, bringing thousands of exhibits found in the stores, attics and cellars to a wider audience who will be sur-

prised, amazed and, in many respects, will recognise the furniture that once adorned the rooms of the castles from the cellars to the attic. The Royal Family's stores mirror those of our own, and our own history is told through the narrative of the Danish Royal Family, allowing us to see the extent to which we ourselves are part of Danish and European history.

February marked the culmination of an extensive research and restoration project, with the re-dedication of carpenter C.F. Lehmann's exceptional 18th century mechanical music cabinet, the notes of which you can now hear wafting through the corridors of Rosenborg once more. The exquisitely veneered gilt rococo cabinet is a artefact of "exceptional national importance", as the Museum's talented furniture restorers, after many years of painstaking work, have restored to its original beauty and splendour.

2016 will be remembered as the year when the Museum's visitor numbers reached unprecedented heights, with 495.459 people passing through its doors, an increase of 16,6% compared to the previous record year of 2015. The Museum is thus one of the most visited in Denmark, and is an important tourist attraction, since two-thirds of its visitors come from abroad.

Dronning Charlotte Amalies (1650-1714) skål er udført i heliotrop, der er en særlig form for jaspis med røde pletter. Den kaldes også for blodjaspis, og de røde pletter kunne symbolisere Jesu blodsoffer og dermed den reformerte og religiøst engagerede dronnings fromhed. Erhvervet med støtte fra Augustinus Fonden og Ny Carlsbergfondet.

Queen Charlotte Amalie's (1650-1714) bowl made of heliotrope, which is a special form of jasper with red spots. It is also known as bloodstone, and the red inclusions may be taken to symbolise Jesus' sacrifice and thus the religiously engaged Queen's piety as a Reformed believer. Acquired with support from the Augustinus Foundation and the New Carlsberg Foundation.

KOLOFON

Redaktion og tilrettelæggelse: Jørgen Selmer og Axel Harms.

Grafisk tilrettelæggelse: Le bureau

Fotografer: Kamilla Bryndum, Peter Nørby, Bernard Quaritch Ltd. (Margarida Gouveia), Mikael Bøgh Rasmussen, Nanna Claudius Bergø, Peter Kristiansen, Kit Weiss, Berit Møller, Galerie J. Kugel, Thomas Sjørup, Jeanne Sølbeck, Axel Harms, Virginie Marty, Helle Rindom, Fire Eater, Andreas Grinde.

Udgivet: februar 2017

Oplag: 350

Tryk: Narayana Press.

ISBN: 978-87-92876-20-1

Kongernes Samling på Rosenborg og Amalienborg giver et enestående indblik i livet for Danmarks konger og dronninger – menneskene bag det danske monarki. Se kunstsøkkene, de uvurderlige kroner og kronjuveler og bliv klogere på, hvordan kongefamilierne indrettede sig – og i det hele taget så på verden. Kongernes Samling er Danmarkshistorie i kongeligt perspektiv.

The Royal Danish Collection at Rosenborg and Amalienborg affords a unique insight into the lives of the kings and queens of Denmark – the people behind the Danish monarchy. See works of art, the priceless crowns and crown jewels, and learn about how the royal families lived – and how they saw the world. The Royal Danish Collection is Danish history from a royal perspective.

